

DELAVSKA ENOTNOST

Glasiło sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Bošjančič. — Tisk Časopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalec« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon uredništva in uprave 32-931, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-665-1-221. List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna šte. 10 din

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE
Št. 44 / 25. OKTOBRA 1956 / LETO XV / CENA 10 DIN

NEKATERI PROBLEMI V ZVEZI Z IZOBRAŽEVANJEM IN VZGOJO ODRASLIH DELAVCEV

OROŽJE NAPREDEKA

Poročilo tovariša Romana Albrehta na II. plenarni seji Republiškega sveta sindikatov za LR Slovenijo dne 20. oktobra 1956

»Bedeti nad tem, da delavski nazred ne bi počel nerodnosti in si s tem sam sebi škodoval, to je danes osnovno in temeljno opravilo delavskih sindikatov.«

Drage tovarišice in tovariši!

Za današnje stanje na področju izobraževanja in vzgoje odraslih delavcev v Sloveniji je, po moji sodbi, značilno predvsem dvoje:

Prvič, družbeno politični aktiv vse bolj razumeva, da je odraslim delavcem, brez ozira na raven njihove redne šolske izobrazbe, potrebno, da se še vnaprej izobražujejo in vzgajajo, če hočejo tvorno sodelovati v proizvodnji in v družbi ter je opetovano dokazal svojo pripravljenost, da sodeluje pri tem delu.

Drugič, izobraževanje odraslih delavcev je zavzelo že tak obseg, da terjajo konkretnih odgovorov na celo vrsto praktičnih, vsebinskih, organizacijskih in metodoloških vprašanj in je zato nujno preiti od gole propagande za izobraževanje odraslih delavcev, od pridobivanja ljudi za to, da se izobražujejo, na sistematično proučevanje in organizacijo te učno vzgojne dejavnosti, na urejevanje vsebinskih, organizacijskih in metodoloških problemov, ki v zvezi z razmahom te dejavnosti nastajajo. To je namreč tudi prvi pogoj za to, da lahko preidemo od dosedanje improvizacije, ki na področju izobraževanja odraslih delavcev pri nas še povsem prevladuje, k sistematičnemu izobraževalnemu delu.

I.

Družbeno vrednotenje izobraževanja odraslih

Sodim, da je prva zadeva, o kateri si moramo priiti vsi, ki se in ki bi bili poklicani ukvarjati se z izobraževanjem odraslih delavcev na jasno, samo pojmovanje in vrednotenje te učno vzgojne dejavnosti. »Načeloma« je sicer povsem jasno, da predstavlja izobraževanje odraslih delavcev organski sestavni del celotnega oblikovanja tvorne osebnosti delavcev; da torej vsebuje prvič, nadaljnje širjenje obzorja njihove splošne izobrazbe, drugič izpopolnjevanje njihovega strokovnega znanja in posameznih osebnih znanj, za katere kažejo posebno zanimanje in veselje, tretjič, oblikovanje njihovih družbenomoralnih vrednot, vse to pa z namenom, da se razširi obzorje duhovne kulture delavcev in da se jim po tej poti omogoči aktivnejše in kvalitetnejše sodelovanje v družbenem življenju.

Kljub temu, da je to načelo povsem jasno, pa je mogoče ugotoviti, da praktično delo na področju izobraževanja odraslih vendar še ni v celoti tako usmerjeno. Vzrokov za to je verjetno več.

Najpomembnejši vzrok, kot se zdi, pa je ta, da pri izobraževanju odraslih delavcev mnogo premalo računamo s spremembami v družbenem dogajanju v sodobnem svetu, ki jih vzpodbujajo zlasti silen razmah proizvodnih sredstev, neke vrste ekonomsko tehnična renesansa dvajsetega stoletja in istočasni velikanski socialnodružbeni premiki v smeri socializma. Logična posledica tega procesa v razvoju sodobne družbe je v tem, da začenja odigravati človeška osebnost delavcev, njihova razgledanost, usmerjenost in njih družbenomoralne vrednote vse večjo in odločilnejšo vlogo v tem procesu.

Dogajanje v sodobnem svetu

Naj v ilustracijo te trditve vsaj v najbolj površnih in skopih potezah skiciram nekatere značilnosti, ki jih opažamo v družbenem dogajanju v sodobnem svetu! Človeški um je prodir »v tajnosti atomskega sveta« in v njem odkriva neverjetno bogate izvore energije.

Sodobna znanost je začela podrejšati te energije potrebam družbene proizvodnje. Uporaba nove energije namreč terjajo obsežnih kvalitativnih sprememb v mehanizmu proizvodnih orodij in v kvaliteti človekove delovne sile. Poleg vplivov, ki jih imajo na proizvodnjo odkritja novih izvorov energije pa se v proizvodnji vse bolj uveljavljata elektronika in avtomatizacija proizvodnih operacij in celih proizvodnih procesov, kar vse zahteva istočasnih sprememb v kakovosti delavčeve delovne sile.

Za kakšne spremembe v kakovosti delavčeve delovne sile pa gre? Novi izvori energije, elektronike, avtomatizacija temeljito zmanjšujejo potrebo po enostavnem težaškem delu v proizvodnji in istočasno terjajo večjo količino visoko kvalitetnega multiplicitarnega dela. To se pravi, da tehnični napredek proizvodnih sredstev prinaša s seboj nadaljnje osvobajanje človeka od golo težaškega dela. Poleg tega pa, s tem da zahteva splošno višji tehnični nivo človekove delovne sile, vpliva na zmanjšanje razlik med umskim in telesnim delom, oziroma zblizuje vse delavce na ravni visoke tehnično proizvodjalne kulture.

Ta proces seveda niti ne more, niti ne ostaja brez družbenih posledic. Tehnični napredek vodi k nadaljnji koncentraciji sredstev za proizvodnjo; ta koncentracija dobiva v najrazvitejših deželah že tak obseg, da so ji že postali pretesni okvirji klasičnega zasebnega kapitala in da ji postajajo pretesni okvirji kapitala raznih kapitalističnih družb. Koncentracija proizvodnih sredstev, kakršno povzroča sodobna tehnika, namreč potencialno prinaša s seboj zahtevo po podružabljenju

sredstev za proizvodnjo. Tega dejstva v ničemer ne spreminjajo naponi kapitalistov, da bi našli »svoje«, to je čisto kapitalistično rešitev tega problema, recimo s prehodom v državni kapitalizem. Ta rešitev je lahko samo začasna, ker državoupravni aparat s svojimi birokratskimi metodami dela ne more postati napredna subjektivna sila v družbeni proizvodnji. Prehod na birokratsko upravljanje zato resno ogroža nadaljnji razmah v razvoju proizvodnih sil in nadaljnjo koncentracijo proizvodnje, to se pravi, vodi v stagnacijo. Iz tega izhaja, da že sam tehnični napredek proizvodnih sredstev ne dovoljuje več »čistega« kapitalističnega gospodarjenja, zaradi česar prihaja kapitalizem kot ekonomski sistem v vse večjo krizo in nujno se prebija v tem sistemu na plan socialistični elementi gospodarjenja.

Položaj delavcev v sodobnem svetu

Nekaj podobnega se dogaja zaradi razvoja drugega čimtelja proizvodnih sil, to je proizvodjalcev in njihove delovne sile. Tehnični napredek sredstev za proizvodnjo terjajo analogni napredek v tehnični kulturi proizvodjalcev. V teh pogojih stopa v ozadje golo fizično težaško delo, ki ga je mogoče tehnikratsko do podrobnosti organizirati, nadzorovati in vrednotiti ter stopa na njegovo mesto multiplicitarno, komplicitarno delo. Pri tovrstnem delu ima večjo vlogo kot kdaj koli poprej delavčeva osebnost, tako raven njegove splosne in tehnične izobrazbe kot njegove osebne družbene in

(Nadaljevanje na 2. strani)

Položaj našega delavca v pogojih delavskega in družbenega upravljanja terja od njega mnogo vsestranskega kulturnega, tehničnega in političnoekonomskega znanja. (Slika z zasedanja delav. sveta)

PO IV. KONGRESU SINDIKATA DELAVCEV PREHRANBENE IN TOBAČNE INDUSTRIJE

DRŽAVNI USLUŽBENCI POMURJA SO ZBOROVALI

BLIŽE POTREBAM POTROSNIKA KORISTNA POBUDA

Medtem ko smo v naši deželi precej napredovali na vseh področjih družbenega življenja, pa smo v načinu prehrane še na priložni primitivni stopnji. V enolični prehrani smo se zlasti naslonili na žitarice. V tem smislu smo tudi razvili naše poljedelstvo. Zanimarili smo precej hranljivih kultur za katerih gojitev imamo dovolj prirodnih pogojev. Razumljivo je, da je enolična prehrana draga, vsebuje pa tudi premalo vitaminov, kar slabi delovno sposobnost in splošno telesno odpornost.

V takšnih pogojih so naloge kolektivov podjetij prehranbene industrije toliko bolj pomembne. Prehranbena industrija naj bi vplivala na poljedelstvo in na racionalnejši način proizvodnje, tako da bi prispevala k splošnemu dvigu življenjskega standarda. S temi ne samo gospodarskimi ampak tudi družbenimi problemi, se je bavil IV. kongres prehranbene industrije v Subotici. Ta industrija le z majhnim odstotkom sodeluje pri celokupni prehrani našega prebivalstva. Visoke cene so še vedno vzrok, da je ta odstotek tako majhen.

Polno pa je vzrokov, zakaj so cene tako visoke. Zaradi nehigieničnih pogojev se že ob predelavi pokvari pet odstotkov hrane. Temu vprašanju posvečajo sindikalne organizacije v delovnih kolektivih premalo pozornosti. Na visoke cene vpliva tudi nepraktična embalaža. Pri nas je prišlo že v praksi da stekleno embalažo, ki je razmeroma draga po uporabi zavržemo, namesto da bi steklenice vračali podjetjem.

Posebno pa je vprašanje v prehranbeni industriji glede surovin. Se vedno prevladuje napajajoče mišljenje, da je osnovna naloga te industrije predelava že na pol uničenih poljedelskih viškov. Zaradi takega pojmovanja večkrat pošiljajo odpadno sadje in ostale poljedelske pridelke podjetjem, sive pa ne živilske trge. Tovarne bi morale predelovati samo najbolj kvalitetno sadje in seveda vplivati na poljedelsko dejavnost tako, da bi ta gojila

kulture, ki so najbolj pripravne za industrijsko predelavo. Fizični obseg proizvodnje v prehranbeni industriji stalno narasča, produktivnost posameznega delavca v zadnjih letih pa stalno pada. Povečanju in napredku proizvodnje posvečajo zelo malo pozornosti. Namesto, da bi osnovali potrebne biroje, kjer bi strokovnjaki študirali tehnološke procese, so ti preveč zaposleni z administrativnim delom ter se ti ne morejo

ukvarjati z napredkom proizvodnje.

Na kongresu so predstavniki nekaterih kolektivov ugotovili, da je kljub tem pomanjkljivostim v prehranbeni industriji čutili tudi napredek, saj so mnogi delovni kolektivi uspešno plasirali svoje izdelke na zunanja tržišča. Veliko pa je tudi domačih odjemalcev.

Največjo pozornost bodo v bodoče posvetili naprednejšemu načinu prehrane.

Kot smo že poročali, je bil ob koncu septembra v Lendavi I. zbor uslužbencev državnih ustanov Pomurja. Udeležilo se ga je 415 državnih uslužbencev iz vseh podružnic Pomurja. Zboru so prisostvovali še predsednik in podpredsednik OLO Murska Sobota, predsedniki občinskih ljudskih odborov Beltinci, Gornja Radgona, Lendava in Petrovci Saloveč, zastopnik Republiškega odbora sindikata

državnih uslužbencev ter tajnik Okrajnega sindikalnega sveta.

Dopoldne je bilo v dvorani podjetja »Nafta« zborovanje, ga je odprl predsednik Okrajnega odbora sindikata državnih uslužbencev, tov. Štefan Srešček. Besedi se je oglasil tudi predsednik okraja tov. Franc Rogelj, ki je med drugim dejal, da pozdravlja to pobudo in da želi, naj bi bili taki zbori vsako leto. Govoril je še o nalogah državnih uslužbencev v današnjih pogojih, ko je veliko poblastil prešlo na občine in ko se vsak dan več zahteva od uslužbenca državne uprave. Posebej je opozoril na varovanje zakonitosti in na zakonito poslovanje naših organov.

Govoril je tudi tov. dr. Bele, ki je pozdravil navzoče v imenu Republiškega odbora sindikata. Zborovalcem je razložil naloge sindikata v strokovnem usposabljanju državnih uslužbencev državne uprave, zlasti pa je naglasil potrebo po resnejšem ideološko-vzgojnem delu sindikalnih organizacij.

Drugi del zбора se je odigral na športnem polju, kjer so se pomerili v kegljanju, odbojki, namiznem tenisu, streljanju in šahu. V šahu so zmagali uslužbenci iz Lendave, v kegljanju in odbojki iz Murske Sobotice, v namiznem tenisu iz Ljutomeru, v streljanju pa uslužbenci iz Beltincev. Ob razdeljevanju nagrad so sklenili, naj organizira okrajni odbor tako zborovanje vsako leto na sedežu druge občine.

Po zborovanju so si zborovalci ogledali naftna polja.

Jože Šostarič

PLENUM OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA V RUŠAH

Pred dnevi je v Rušah zasedal prvič po svoji izvolitvi plenum občinskega sindikalnega sveta. Na svoji plenarni seji so člani plenuma poslušali poročilo tajnika o dosedanjem delu občinskega sindikalnega sveta, začetem pa so se pogovorili o najaktualnejših vprašanih sindikalnega sveta. Občne zbornice sindikalnih podružnic, ki se pričlanjajo v teh dneh, bodo podružnice opravile najkasneje do 10. novembra, občinski sindikalni svet pa bo svoj občni zbor izvršil do konca meseca novembra.

Na plenumu so razpravljali tudi o nedavni podražitvi črnega kruha, spremenjeni oskrbi trgovskih podjetij z moko od strani podjetja »Zrno« iz Maribora kakor tudi o stalnem podraževanju moke, kvasa, krompirja, jabolk, mleka itd. Plenum je bil mnenja, da ni za to podraževanje nobenega opravila. Člani plenuma so kot celota obsodili tudi dosedanja način razprodaje uvoženih predmetov na tako imenovanih avkcijskih razprodajah z licitiranjem kdo ponudi več. Obsodili so tudi dosedanja način natečajev za investicijske kredite, katere si po uvedanju višjih obrestnih mer z dosedanjim načinom lahko zagotovev v glavnem le dobro stoječa podjetja. Plenum je bil mnenja, da bi bilo treba tako sistem licitiranja uvoženih artiklov kakor sam način natečajev za investicijska sredstva čimprej spremeniti, tako da uvoženega blaga ne bodo prodajali za 100%

dražje od izklicane cene, na drugi strani pa da bodo manjša predelovalna podjetja v bodoče več deležna prepotrebni investicijskih sredstev. Ob koncu je plenum grajal tudi skrajno pasivnost vseh sindikalnih podružnic pri dosedanjih razpravah ob novem osnutku zakona o pokojninskem zavarovanju in delovnih odnosih. Ker vsak na novo izdan zakon ali uredba več ali manj zapadne stehernega, je plenum sklenil, da bodo sindikalne podružnice, kar se teh stvari tiče, morale biti v bodoče mnogo aktivnejše kot doslej.

G. G.

IZ STOR

Vaški pionirji delavskim otrokom

Te dni je dobila sindikalna podružnica Železarne Store pismo od pionirskega odbora »Matija Gubec« iz Buč, v katerem pionirji osemletne šole obveščajo, da so v »Tednu otrok« zbrali za otroke revnih staršev železarne Store približno 200 kg namiznih jabolk. V pismu so podudarili, da to poklanjajo z zavestjo, da je delavski otrok prikrajšan z naravnimi dobrotami. Ker zaradi oddaljenosti nimajo pogojev za prevoz teh jabolk, prosijo, da pridejo ponje zastopniki kolektiva. Pismo je podpisala načelnica tovarišica Marjia Jantič.

Omenjeno pismo je bilo prečitano na zadnji razširjeni seji sindikalnega aktiva. Lahko trdim, da so bili navzoči s to dobrohotno akcijo otrok zelo presenečeni in ganjeni. Sindikalna podružnica se jim za to veliko humano akcijo prisrčno zahvaljuje. Sklenili so, da bodo ta jabolka odstopili »Domu igre in dela« v Storah, kjer so otroci naših delavcev, zlasti onih, ki

so njihove mamice v službi. V znak priznanja so sklenili, da jih ob prevzemu obišče posebna delegacija, katera jim bo izročila zahvalno pismo kolektiva in jih obvestila, da jim je odobrena brezplačna vožnja na izlet v kraj, ki si ga bodo izbrali in to z avtobusom železarne Store. Istočasno jih vabijo, da ob tej priložnosti obiščejo kolektiv železarne Store.

Omenjena akcija je lahko za vzgled vsem pionirskim odredom.

J. M.

Skrbne priprave

Sindikalne podružnice v Slovenskih Konjicah se resno pripravljajo na svoje letošnje občne zbornice, ki bodo v tem in prihodnjem mesecu. Sindikalni svet je pretekli teden sklical vodilne odbornike iz konjiških podružnic na posvetovanje. Na tem posvetu smo se temeljito pomenili o vseh tehničnih, političnih in kadrovskih pripravah.

Razen sindikalnih odbornikov bodo v večjih podjetjih o svojem delu poročali tudi člani DS. Na občne zbornice bodo povabili tudi predstavnike občine in občinskih političnih organizacij, ljudske poslance in člane republiških odborov sindikatov. Podobna posvetovanja sindikalnih odborov bodo v kratkem v Ločah, Vitanju in Zrečah. L. V.

OD TU IN TAM

Iz Ptuja

V vseh kolektivih ptujskega okraja bodo priredili več izobraževalnih predavanj in seminarjev. Na seji Okrajnega sindikalnega sveta so govorili o pripravah za občne zbornice sindikalnih organizacij.

Z RO sindikata rudarjev in metalurgov

Nekateri rudniki in podjetja so slabo izpolnili letošnji polletni plan. Na Jesenicah so plan slabo izpolnili v glavnem zaradi tega, ker jim je primanjkovalo delavcev.

Na zadnji seji republiškega odbora so tudi pregledali finančno poslovanje odbora v prvem polletju 1956.

Iz Nove Gorice

V zimskem času bodo v tovarnah v Novi Gorici in okolici pripravili vrsto predavanj in seminarjev. Na seji Okrajnega sindikalnega sveta so analizirali fi-

nančno poslovanje sveta in ugotovili, da nekatere sindikalne podružnice pobirajo članarino neredno in nepravilno.

Z RO sindikata prometnih delavcev

Pri republiškem odboru tega sindikata so nedavno tega sprejeli osnutek pravilnika o premiranju za cestni promet.

Na zadnji seji pa so razpravljali o prevodbi šoferjev koprškega okraja v kvalificirane in visokokvalificirane delavce ter o konferenci predstavnikov in koristnikov cestnega prometa, ki je bila 2. in 3. t. m. in na kateri so razpravljali o potrebi družbenega upravljanja v prometu.

Iz Ljubljane

Tajniki podružnic, poverjeniki socialnega zavarovanja in predstavniki SZDLJ ter zastopniki delavskih svetov v občini Ljubljana-Siška so se na posebnem sestanku seznanili z nekaterimi

novostmi zakona o pokojninskem zavarovanju.

Iz Podvelke

V občinskem sindikalnem svetu Podvelke se pridno pripravljajo na občne zbornice sindikalnih organizacij. Ti bodo v vseh organizacijah v prvih dneh novembra. Občni zbor občinskega sindikalnega sveta pa bo zadnje dni prihodnjega meseca.

Iz Murske Sobotice

V okraju Murska Sobota nekatera podjetja niso izpolnila planskih nalog. Na zadnji seji Okrajnega sindikalnega sveta so menili, da so trgovska podjetja v polletnih bilancah namenoma prikrija določene količine blaga, ker so pričakovala znižanje cen.

Iz Celja

V tovarnah celjskega okraja je precej pomanjkljiva higijensko-tehnična služba. Okrajni svet predlaga, da naj podjetja, kjer je več kot 500 delavcev, nameste posebnega varnostnega tehnika.

Na pobudo Okrajnega sindikalnega sveta bodo v tovarnah priredili predavanja o vzgoji staršev in otrok.

Iz Novega mesta

Na razširjeni seji predsedstva je predsednik gospodarske komisije Okrajnega ljudskega odbora poročal o izpolnitvi okrajnega plana. Polletni plan so v tem okraju izpolnili le s 36%. Letos so zaposlili 3% delavcev več, medtem ko so povečali proizvodnjo samo za 1,3%.

Iz Litije

V občinskem sindikalnem svetu v Litiji so pred kratkim ustanovili dve novi podružnici. Na seji 20. septembra so se pogovorili, kako bodo najbolje pripravili občne zbornice in praznovali občinski praznik.

Iz Maribora

Mariborski okrajni sindikalni svet je v nedeljo, 20. okt., sklical posebno posvetovanje, na katerem so razpravljali o blagovnem prometu. Ugotovili so, da sklepov svojega plenuma, ki

Tovariš Roman Albreht, član predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo poroča na drugi plenarni seji Republiškega sveta.

človeške kvalitete. Delavec vse bolj postaja dejanski subjekt proizvodnje. Ker pa je proizvodnja ne samo določen tehnološki proces izdelovanja dobrin, ampak istočasno tudi družbeno razmerje, je povsem jasno, da vplivajo tudi delavčeva družbena občutja na njegovo delo v proizvodnji. Iz tega izhaja logičen zaključek, da je postalo družbeno občutje delavcev že proizvodna postavka. Zaradi tega so zašla razredna razmerja, ki na delavčevu družbeno občutje na vsak način negativno vplivajo v resno krizo. Iz te zagate je seveda samo en izhod: ustvariti taka družbena razmerja, ki bodo pozitivno vplivala na družbeno občutje delavcev.

Seveda iščejo tu kapitalisti spet »svojih« rešitev problema. Toda, vse »njihove« rešitve so v bistvu že nekaj novega v kapitalističnem svetu in dokazujejo, da kapitalizem ne more več »po starem« naprej. Najčeste se te rešitve kažejo v taki ali drugačni obliki »sodelovanja delavcev pri upravljanju gospodarstva«. Jasno je, da imajo kapitalisti pri tem svoje račune. Toda, sodelovanje pri upravljanju pa vendar daje delavcem legalne možnosti, da se spoznavaajo z gospodarskimi problemi in da tudi to obliko gospodarskega sodelovanja pri upravljanju uporabljajo za uresničevanje delavskih zahtev.

Pred istimi problemi so se seveda znašle tudi dežele, v katerih razvijajo socialistično gospodarstvo, le s to razliko, da je v teh deželah problem načina sodelovanja delavcev pri upravljanju gospodarstva in družbe že kar neposreden problem praktičnega razvoja socialističnih družbenih razmerij. Tudi v teh deželah rešujejo problem na različne načine, kar je pač odvisno od dozorelosti objektivnih in subjektivnih družbenoekonomskih činiteljev v družbenem razvoju vsake posamične dežele.

Vsi ti družbenoekonomski procesi, ki sami po sebi prinašajo krepko usmeritev družbenega razvoja v smeri socializma, s svoje strani vplivajo še na duhovno dozorevanje delavcev in krepe njihovo socialistično družbeno nazorsko usmeritev. Pod njihovim vplivom postaja delavec dejanski subjekt družbene proizvodnje.

Nujnost vsestranskega izobraževanja

Ob vseh družbenoekonomskih procesih v sodobni družbi, ki potencialno krepe družbeni položaj delavcev v družbeni proizvodnji kot celoti, pa je nujno potrebno skrbeti za to, da delavci duhovno dozorevajo za tvorno družbeno delovanje na ravni, ki jo zahteva dosežena stopnja v razvoju proizvodnih sil in družbenih razmerij. Iz tega spoznanja je v sodobnem svetu vznikla ideja o potrebi sistematičnega, vsestranskega izobraževanja odraslih delavcev. Ne glede na račune, ki jih imajo pri tem izobraževalnem delu posamezne politične skupine in gibanja v svetu, je vendar skupni imenovalec vseh teh prizadevanj enoten: poskrbeti za čim širšo splošno izobrazbo odraslih delavcev, ker je to problem družbene proizvodnje in družbenega sožitja.

Vse značilnosti v razvoju proizvodnih sil potencialno veljajo tudi za našo deželo, čeprav sodimo med tehnično manj razvite. Toda hitro tempo izgradnje proizvodnih kapacitet in nekateri procesi v moder-

nizaciji obstoječih proizvodnih sredstev postavljajo enake probleme v pogledu izobraževanja odraslih delavcev kot v razvitejših državah. Hkrati pa je pri nas prehod na delavsko in družbeno upravljanje in neposredno razvijanje socialističnih družbenih razmerij že objektivno napravil delavce za subjekt družbene proizvodnje, kajti v naših družbenih pogojih je od tvornega delovanja in odločanja delavcev že kar neposredno odvisno družbeno dogajanje. Povsem razumljivo je, da je zaradi tega potreba po izobraževanju odraslih delavcev v naši deželi še večja, še bolj neposredna, ker že predstavlja direktno problem ustvarjalnega dozorevanja socialističnih družbenih sil.

Več smotrnosti v izobraževanju

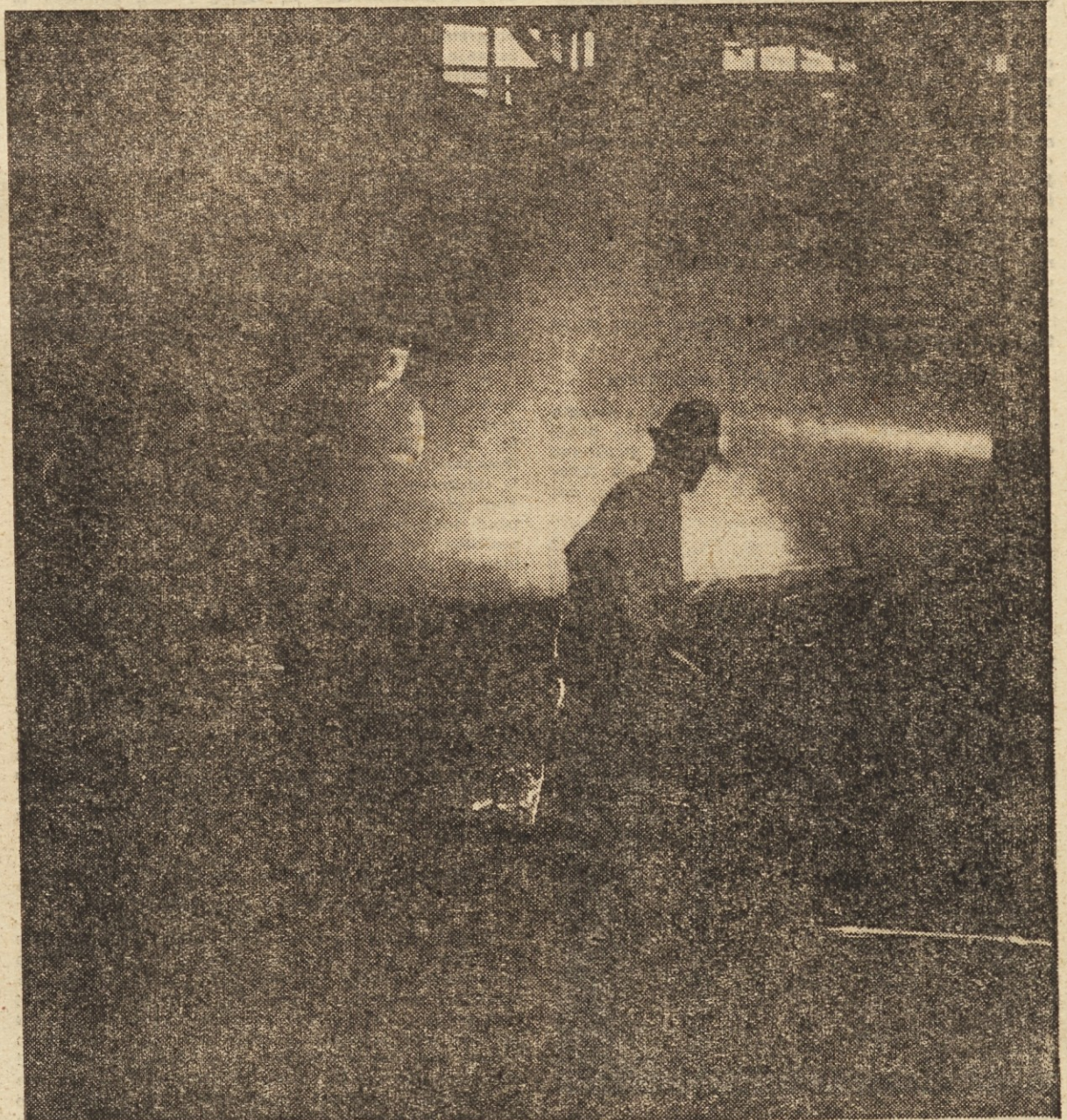
Vtis, ki ga daje naše današnje stanje na področju izobraževanja odraslih, pa da slutiti, da o vseh teh družbenoekonomskih spremembah in iz njih izhajajočih duhovnih potrebah delavcev pri izdelavi zasnov za izobraževanje odraslih mnogo premalo računamo. Analiza našega izobraževanja odraslih delavcev daje misliti o tem, da je to delo pri nas še vedno bolj zasnovano na neklih, morda malce modificiranih tradicijah čitalniškega prosvetiteljstva, kot pa na zasnovah sodobnega izobraževanja odraslih delavcev. Težko bi bilo trditi, da je taka usmeritev plod skrbne analize družbenega mesta izobraževanja odraslih delavcev, ampak je podoba, da je prav nasprotno posledica premalo temeljite družbene proučitve te dejavnosti, zaradi česar se potem iz čisto praktičističnih vidikov ohranja stana izobraževalna tradicija in navade iz preteklosti. Seveda se s tem ne moremo zadovoljiti, kajti duhovne potrebe delavcev izpred nekaj deset in več let so bile znatno manjše in dokaj drugačne kot so danes.

Čitalniško prosvetiteljstvo se predvsem omejuje le na to, da posreduje najosnovnejša splošna znanja neizobraženim in zaostalim delavcem in skoraj povsem pušča ob strani tiste, ki so končali redne šole. Izobraževanje odraslih delavcev torej smatra le kot nado-

mestilo za redno osnovno šolanje, ne pa kot obliko nadaljnega izobraževanja vseh delavcev ne glede na njihovo redno šolsko izobrazbo. Na ta način omejuje izobraževanje odraslih le na ozek krog neizobraženih delavcev in po tematiki sami na najosnovnejšo splošno izobrazbo, ki je zelo pogosto dokaj nalivno utilitaristično pojmovana. Za čitalniško prosvetiteljsko miselnost je značilno tudi naziranje, da je izobraževanje odraslih izključno zadeva amaterjev in njihove prosvetiteljske vneme.

Kolikor toliko skrbna analiza dogajanja in razvojnih procesov v proizvodnji in v družbi pa nas jasno opozarja na to, da pri izobraževanju odraslih ne smemo zasledovati le tega cilja, da nadomestimo tisto, kar ni uspela opraviti iz najrazličnejših vzrokov osnovna šola. To je namreč samo en vidik izobraževanja odraslih. Mi se moramo usmeriti v to, da zagotovimo odraslim delavcem potencialno možnost, da se nenehno izobražujejo in strokovno izpopolnjujejo. Raven razvitosti sredstev za proizvodnjo in perspektive njihovega nadaljnega razvoja ter vse večja družbena vloga delavcev kot tvornih, odločujočih činiteljev v družbenem dogajanju terjajo danes nepretrgan sistem izobraževanja ljudi, od otroka iz predšolske dobe preko najrazličnejših šolskih stopenj do izobraževanja vseh odraslih delavcev. Zgraditi tak sistem izobraževanja — to je neobhoden imperativ naše dobe. V takem smislu je to že življenjska potreba naše družbe, kajti sistem delavskega in družbenega upravljanja, raznih tvornih sposobnosti delavcev v teh organih in v materialni proizvodnosti, kakovost njihovega družbenega in proizvodnega delovanja, je v dobrih menih odvisna od tega, kako bomo uspeli tudi z izobraževalnim delom prispevati k duhovnemu dozorevanju delovnih ljudi.

Podoba je, da so se te družbene nujnosti dosti bolj resno zavedli naši delovni tovariši v nekaterih drugih republikah naše dežele in so se zato že izkopali v glavnem iz začetniške improvizacije na področju izobraževanja odraslih ter razvili nekaj precej obetajočih

Kako lepo izgleda delo v valjarni. Toda slika nam ne pokaže vse težine tega dela. Kako olajšati in hkrati dvigniti količinsko in kakovostno proizvodnjo, to naj bo naša neprestana skrb.

učno vzgojnih ustanov, ki so pokazale že dokaj lepe sadove svojega dela, čeprav tudi s tem še niso napravili vsega, kar nas čaka na tem področju.

II.

Nekaj kritičnih pripomb

Praktični vzrok za to, da se na področju izobraževanja odraslih delavcev nismo uspeli izkoptati iz čitalniškega prosvetiteljstva, iz osnovnih oblik propagandizma in aktivizma v slabem pomenu teh dveh besed, pa je, poleg premalo temeljitega razumevanja družbenega mesta in vloge izobraževanja odraslih delavcev, v tem, ker si nismo začeli ustvarjati sistema in organizma za izobraževanje odraslih delavcev. Današnje stanje na področju izobraževanja odraslih delavcev se zdi nekako tako, če morda uporabim malce poenostavljeno primerjo, kot bi izgledala elektrifikacija dežele, če bi kar na divje razpeljali najrazličnejša omrežja in vse mogoče priključke, ne bi pa imeli nobenega izvora energije, nobene centrale. Tudi na področju izobraževanja odraslih imamo pri nas zelo marljiv aktivizatorjev raznih predavanj, tečajev, seminarjev itd., nimamo pa sistematično urejenega organizma, ki naj skrbi za izobraževanje odraslih, nimamo zbranega, urejenega in obdelanega učnega gradiva in ne obvladamo učno vzgojnih metod za delo z odraslimi delavci. Seveda se ni čuditi, če vseh teh zadev še nimamo urejenih, saj na področju izobraževanja odraslih delavcev orjemo dobesedno čisto ledino. Bolj zaskrbljujoče je to, da se dela v tej smeri ne moremo in ne moremo prav lotiti. Zaradi tega pa potem ostaja izobraževalno delo, kljub veliki prizadevnosti našega aktiva v mejah dokaj začetne improvizacije in ne more na zeleno vejo. Marsikdaj vsi skupaj ne vidimo izhoda iz te zagate: pritožujemo se, da »ni predavateljev«, ugotavljamo, da se ljudje »ne zanimajo« za izobraževanje, najdemo še tisoč drugih »vzrokov«, zakaj je na tem področju dela nezadovoljivo stanje in ne vidimo, da so ti vzroki pravzaprav posledice, ki nastajajo zaradi tega, ker nimamo sistematično urejenega izobraževanja odraslih delavcev.

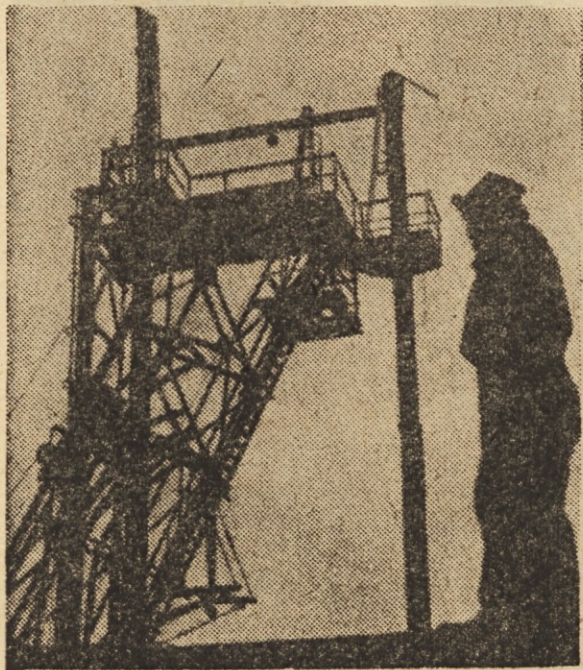
Podoba je torej, da je edini izhod iz slepe ulice v katero smo trenutno zašli z izobraževanjem odraslih delavcev ta, da temeljito začnemo proučevati sistem in organizme za izobraževanje odraslih delavcev.

Ker smatram, da so sindikati poklicani, da povedo svoje mnenje o sistemu izobraževanja odraslih delavcev in da pri izdelavi tega sistema tudi aktivno sodelujejo ter da ga deloma v svoji organizaciji izpeljejo in ker smo dolžni naš aktiv v tem pogledu primerno orientirati, bom uporabil to priložnost za to, da razložim nekatera načela, na katerih naj bi bil, po moji presoji, zasnovan sistem izobraževanja odraslih delavcev in prosim plenum, da o predlogu razmisli, razsodi in sklepa.

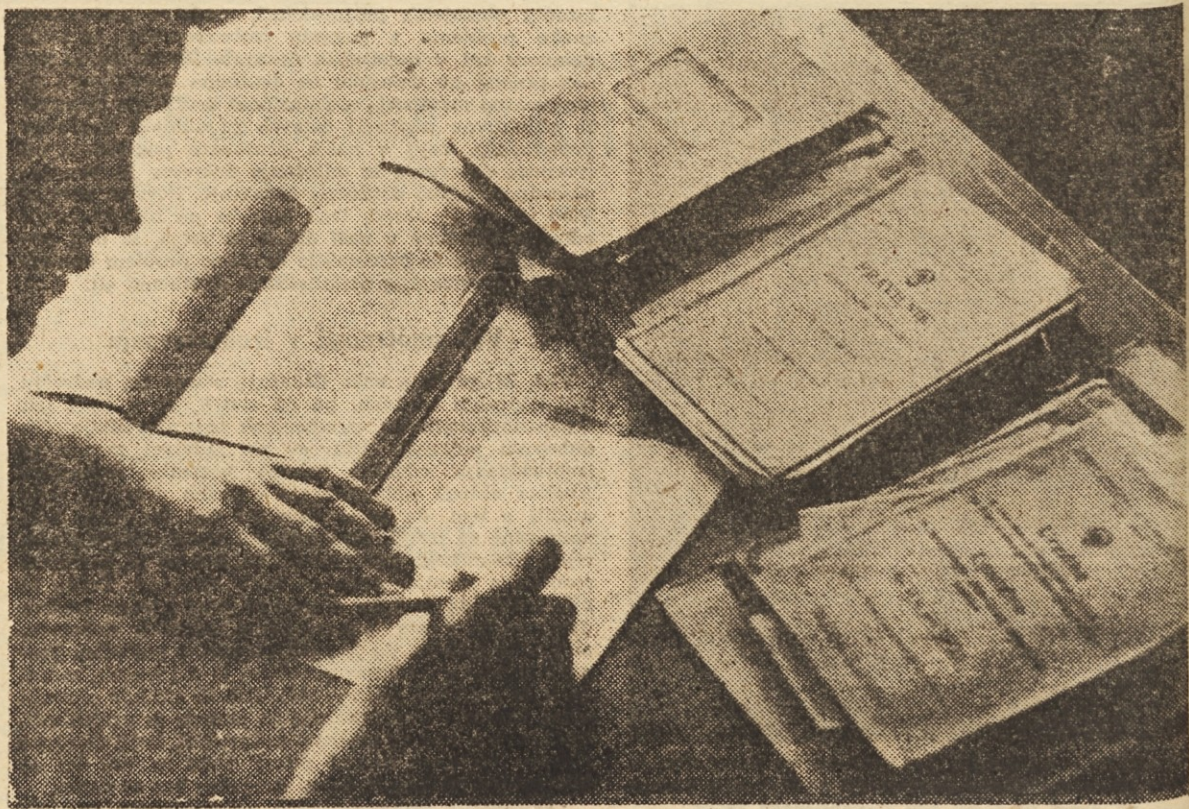
Sistem izobraževanja odraslih delavcev naj bi po tem predlogu temeljil na treh organizmih:

Usposobimo reden šolski organizem

Prvič. Potrebno bi bilo, tako kot delajo že v mnogih razvitih evropskih deželah, usposobiti redni šolski organizem, to je splošno izobraževalno in strokovno šolstvo in to od osnovnih do najvišjih šol, za takomenovano eksterno, zunanje delo. To se pravi, naj

Dediščina preteklega obdobja je zastopnost naše industrije. Zato tolikšni napor, da bi našo proizvodnjo dvignili na raven sodobne tehnike. (Slika: S ponosom gledamo na delo naših rok.)

Učiti se in še učiti. To je naloga današnjega časa, ki velja za slehernega člana naše socialistične skupnosti. (Slika: Večer ob knjigah.)

bi vse učne ustanove delovale v dveh smereh: prva, bi bila izobraževanje in vzgoja rednih gojencev iz vrst doraščajoče mladine in to po določenem učnem programu in metodi pouka, druga pa bi bila izobraževanje in vzgoja odraslih delavcev, ki že aktivno sodelujejo v proizvodnji in v družbenem življenju pa si žele izpopolniti svojo izobrazbo. Za te gojence, ki se v načelu izobražujejo poleg svojega aktivnega dela v proizvodnji in v družbi bi bilo potrebno organizirati posebne vrste pouk, sestaviti zgoščen učni načrt in določiti odgovarjajočo metodo pouka. Za razliko od privatnega študija, kjer je gojenec prepuščen predvsem sam sebi, bi v tem primeru moral biti učni program prilagojen miselnosti odraslih delavcev, prirejen tako da je določeno izobrazbo mogoče dobiti v krajšem času kot treja redno šolanje in šola bi v tem primeru morala gojencu pomagati pri učenju s predavanji, seminarji itd. Za uspešno opravljeno učenje bi moral gojenec dobiti polnovredno spričevalo dotične učne ustanove.

Na ta način bi bila dana potencialna možnost vsem odraslim delavcem, ki iz kakršnih koli vzrokov niso mogli v svoji mladosti obiskovati vseh tistih stopenj šol, ki bi jih želeli in duhovno zmogli, da morejo to izobrazbo pridobiti tudi že kot odrasli, s tem, da jim je omogočeno primerno šolanje in da se jim pri učenju nudijo strokovna pomoč. Tako eksterno delo rednih učnih ustanov pa bo nujno rodilo še dve zelo povoljni posledici: prvič, resno se bomo začeli ukvarjati s problemom pedagoškega dela z odraslimi in drugič, odpadle bodo vse tiste improvizacije s »hitrimik« šolami in tečaji, katerih smoter je bil le ta, da se izda določeno spričevalo, ne pa, da se temu primerno izobrazijo gojenca.

V kolikor bo plenum smatral to orientacijo za pravilno in umestno, potem predlagam, da naroči Društvu visokošolskih profesorjev, Društvu učiteljev in profesorjev ter Društvu učiteljev strokovnih šol naj ga podrobneje prouči in naj pri odgovornih prosvetnih organih vzbude zanimanje zanj, ter naj strokovno, s študijami, predlogi, načrti za poizkusno delo itd. pomagajo prosvetnim organom pri realizaciji tega predloga.

Omogočimo odraslim, da se izobražujejo po osebnem nagnjenju

Drugič. Poleg tega, da usposobimo obstoječe šole za takomenovano eksterno delo, s čemer bo dana slehernemu delavcu možnost, da si pridobi splošno in strokovno izobrazbo, ki jo dajejo redne šole in da dobi tudi potrebno šolsko spričevalo po uspešnem šolanju na taki učni ustanovi, je potrebno bolj sistematično razviti tudi takomenovani izvenšolski izobraževalni organizem, ki naj bi omogočal odraslim delavcem, da se izobrazijo v posameznih vedah ali panogah, po svojem osebnem nagnjenju in interesu, ali pa da se usposobijo za določena specialna družbena opravila.

Tak organizem vidim v obstoječih ljudskih in delavskih univerzah s tem, da bi bilo njihovo delo

potrebno bolj sistematizirati in kakovostno občutno izboljšati.

Delo teh ustanov naj bi potekalo, kot se zdi, v dveh smereh:

Prva bi bila v tem, da bi ustanova razpisala na osnovi svojih programov javni konkurz za vpis v tečaje po posameznih znanstvenih panogah, oziroma interesih, kot je naravoslovje, tehnika, zgodovina, delavske gibanje, filozofija, umetnost itd., oziroma včasih morda še bolj specializiranih.

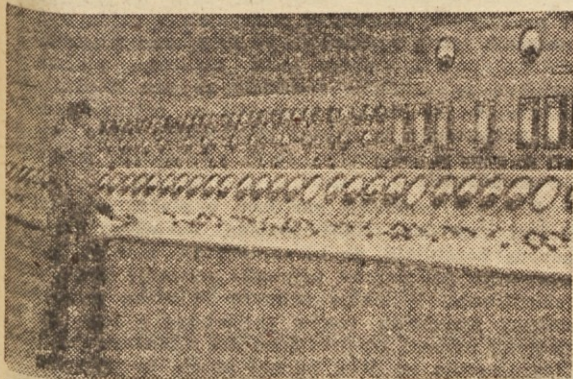
Druga pa bi bila v tem, da bi prirejale tečaje za določene skupine slušateljev, kot so n. pr. tečaji za člane delavskih svetov, za člane svetov potrošnikov, za starše, za mladostnike, za mladinske voditelje, za člane šolskih svetov, za vodilne uslužbenke gospodarskih organizacij itd. Namen teh tečajev bi bil v tem, da nudijo slušateljem tista specializirana znanja, ki so v prvi vrsti potrebna za uspešno aktivno družbeno delovanje na omenjenem in podobnih področjih.

Povsem razumljivo je, da bi take ljudske univerze mogle zaenkrat obstajati le v večjih središčih, ker bi morale biti solidno organizirane, z zrelim družbeno političnim organom upravljanja na čelu in z lepim številom strokovno pedagoških sodelavcev iz vrst prosvetnih, kulturnih, političnih in tehničnih delavcev, tako teoretikov kot praktikov. Seveda pa bi bilo priporočljivo, da bi obstajal, morda pri Zvezi Svobod in prosvetnih društev Slovenije poseben posvetovalni organ, ki bi omogočal izmenjavo izkušenj med posameznimi univerzami in ki bi proučeval posebne probleme, ki se bodo na tem področju javljali.

V kolikor se plenum strinja s to pobudo, potem predlagam, da svetuje predsedstvu Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, da skupno s predsedstvom našega Sveta skliče posvetovalne zastopnikov ljudskih in delavskih univerz in še drugih zainteresiranih organizacij ter ustanov, na katerem naj bi podrobneje proučili predloženi predlog in se dogovorili o načinu in metodi njegovega uresničenja.

Vsekakor pa bi kazalo vzporedno z organiziranjem izvenšolskih splošnoizobraževalnih ustanov, to je ljudskih in delavskih univerz, sistematičneje urediti tudi izvenšolsko strokovno izpopolnjevanje v posameznih delovnih veščinah. Morda bi kazalo proučiti možnost za ustanovitev posebnih strokovno tehničnih delavskih univerz, ki bi prirejale tečaje za strokovno izpopolnjevanje v določenih delovnih veščinah, znanjih itd., nadalje proučevali probleme tehnične organizacije določenih delovnih procesov, študirali novosti v posameznih delovnih operacijah itd.

V kolikor plenum osvaja to pobudo, potem predlagam, da naroči predsedstvu, da skliče posebno posvetovalno o možnostih in načinih realizacije tega predloga, na katerega naj povabi zastopnike Društva inženirjev in tehnikov, Ljudske tehnike, Zavoda za organizacijo dela in varnost pri delu, zastopnike strokovnih sindikatov, strokovnih društev in strokovnih združenj.

Novo tovarne so že grajene po naj sodobnejših dognanjih. A na vrata proizvodnje že trkata elektronika in avtomatizacija. (Slika: Komandno mesto v Tovarni glinice in aluminija v Kidričevem.)

Široke možnosti vsestranskega izobraževanja

Tretjič. Poleg navedenih dveh oblik izobraževanja odraslih, ki morata biti že po svojem značaju sistematično organizirani, pa ne gre prezreti silno obsežnega, pestrega in razgibanega izobraževalnega dela, ki ga opravljajo posamezne organizacije od Socialistične zveze in Zveze komunistov pa do Rdečega križa, društva prijateljev prirode, prijateljev mladine itd. ter ne na zadnjem mestu sindikati in delavska prosvetna društva. Običajno je to izobraževanje neposrednejše vezano na določene družbene probleme in pomeni v nekem smislu neposredno pripravo za določene akcije. Tej dejavnosti bi nedvomno mnogo koristilo, če bi obstajala tesnejša vez med omenjenimi prosvetnimi činitelji in če bi bolj koordinirali svoje izobraževalne akcije.

Naj na praktičnem primeru razložim, kako si zamislim to koordinacijo! Vzemimo za primer izobraževalni center Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, strokovna društva pedagoških delavcev ter inženirjev in tehnikov, Radio Ljubljana in prosvetni servis. Predpostavljamo, da ima izobraževalni center namen oskrbeti študijske skupine delavskih prosvetnih društev z nekaterimi zanimivimi predavanji. Skupno z društvi visokošolskih profesorjev, profesorjev in učiteljev, učiteljev strokovnih šol, inženirjev in tehnikov, zdravnikov itd. pridobi sodelavce, ki taka predavanja pripravijo. Namesto, da bi na vsako tako vzorno predavanje klicali ljudi iz vse Slovenije v Ljubljano, oziroma, da bi predavatelje pošiljali na vse konce in kraje, kar je med drugim tudi neizvedljivo, je mogoče, recimo, enkrat tedensko prirediti v rednih oddajah Radia Ljubljana izobraževalni večer prosvetnih društev. Te oddaje potem poslušajo posamezni društveni študijski krožki ali skupine in o predavanji tematiki razpravljajo. Izobraževalni center lahko skupinam, ki se predhodno prijavijo za poslušanje teh oddaj vnaprej pošlje napisano predavanje. Prosvetni servis pa za predavanje pripravi nazorne pripomočke: slike, filme, zemljevide, skice, diagrame, da celo obsežnejše statistične pregledne, številčne analize, podrobnejše utemeljitve posameznih trditvev in predavanji, teze za razgovor in podobno. Vse to gradivo pošlje izobraževalni center študijskim krožkom. Ta veriga sodelovanja se lahko potem kar naprej širi: razprave in polemike v tisku in revijah, izdajanje predavanj z vsem dodatnim gradivom v obliki brošur itd.

Take koordinacije v delu je zaenkrat mnogo premalo in posledica tega je, da se nam zde nekatere zadeve povsem neizvedljive, oziroma, da potrošimo za njihovo uresničitev veliko več sil in sredstev kot bi bilo nujno potrebno.

III.

Posebne naloge sindikatov

Poleg tega, da sindikati aktivno sodelujejo pri ustvarjanju celovitega sistema pri izobraževanju odraslih delavcev, pri odrejanju njegovih vsebinskih, organizacijskih in metodoloških zadev, da sodelujejo pri organizaciji izobraževalnih ustanov in da jim pomagajo pri delu, pa imajo na področju izobraževanja odraslih delavcev še dve povsem »svoji« opravili: prvo, pomagati delavcem, da se za svoje konkretne družbene akcije teoretično pripravijo in jasno družbeno orientirajo, da jih po zaključku tudi analizirajo; drugo, usposabljanje sindikalnih aktiv za to, da zmore zadovoljivo izpolnjevati svoje družbeno poslanstvo kot subjektivni činitelj v našem družbenem mehanizmu.

Zdi se, da so sindikati poklicani predvsem pomagati delavcem, da znajo svoja splošna, strokovna in družbena znanja uporabiti v praktični aktivnosti; in da znajo svoje početje presojati ne le s trenutnimi praktičnimi, pojavnimi merili, ampak s stališča

splošnodružbenih, dalekosežnejših vidikov in v skladu z družbenoznanjskimi in moralnimi pojmovanji socialističnih sil. Tako usmeritev izobraževalne dejavnosti sindikatov terjata, po mojem mišljenju, predvsem dve družbeni dejstvi.

Delavec - gospodar - upravljavec

Prvo. Celoten sistem delavskega in družbenega upravljanja, takoimenovane ekonomske demokracije je zasnovan na tvornem družbenem delovanju najširših slojev delovnih ljudi. V tem sistemu ne gre, kot pri meščanski demokraciji le zato, da imajo državljani formalno politične svoboščine, to je da lahko izrazijo svoje mnenje o nekem predlogu, ampak gre za to, da delovni ljudje uveljavljajo s pomočjo organov delavske demokracije svoja lastna družbena hotenja, da so oni tisti, ki se pojavljajo s predlogi, ki o predlogih razsojajo in jih osvojene tudi uresničujejo. Kajti za pravo delavsko demokracijo je tipično to, da delovni ljudje sami izdelujejo koncepte za družbeno dejavnost in da o stvareh sami odločajo. Za tako tvorno družbeno delovanje, ki je v svojem bistvu edino socialistično, pa je nujno potrebno ne samo to, da imajo delovni ljudje izostren političen posluš za presojo o tem, kaj je prav in kaj ni, s stališča socialističnih sil, ampak morajo sami ustvarjati lastno družbeno politiko.

V tako družbenoekonomsko delovanje se širše delavske množice šele dobro vživljajo in se s praktičnim delom v organih družbenega upravljanja šele usposabljujejo zanj. Pri tem kajpak počnemo številno nerodnosti, ki so običajno plod premajhnega znanja, ali pa posledica starih navad in nazorov, ki v večji ali manjši meri še žive v nas. Rado se primeri, da nekateri ob napakah, ki jih zagreše posamezni organi družbenega upravljanja prihajajo na dan s »teorijo«, naj bi delavsko upravljanje uvedli šele po tem, ko bi »se delavci naučili upravljati in gospodariti«. Taki svetovalci pa seveda temeljito pozabljajo prvič, da delavsko gospodarjenje samo po sebi utira pot novemu načinu gospodarjenja in novim družbenoekonomskim razmerjem, drugič, da samo aktivno upravljanje v polni meri zainteresira delovne ljudi, ki jih zaradi njihovega položaja v upravljanju, zaradi odprtih problemov in prevzetih odgovornosti sil v to, da stvarem postanejo kos, tretjič, svetovalci pozabljajo, da se pri nas ne samo uče delovni ljudje upravljati, ampak da tudi sistem družbenega upravljanja šele nastaja in se razvija, ker ni samo nova oblika upravljanja, ampak je to tudi nova oblika družbenih razmerij v gospodarstvu. Zaradi vsega tega je povsem jasno, da se za delavsko upravljanje ni mogoče pripraviti ločeno od praktičnega delovanja v tem organizmu, ker s tem delom raste sam organizem upravljanja, se razvijajo nova družbena razmerja, se usposabljuje delovni ljudje za upravljanje družbenih opravil in ljudje se istočasno osvobajajo stare družbene miselnosti, navad in običajev, ki so v nasprotju s socialističnim družbenim sožitjem.

Delavec - borec za napredek

Drugo. Organizem delavskega in družbenega upravljanja mora biti v bistvu torišče boja za zrelo, preudarno socialistično družbeno politiko. Ob praktični dejavnosti v teh organih, v boju za napredna

socialistična stališča pri urejevanju posameznih vprašanj, morajo socialistične subjektivne sile, med njimi sindikati, voditi borbo zoper nesocialistična pojmovanja in prakso ter pomagati delovnim ljudem, da se takih pojmovanj čim bolj osvobodijo. To je zlasti važno v naših družbenih prilikah, kjer prihaja zaradi slabo razvitih proizvodjalnih sil zelo pogosto do občutnih disharmonij med tendencami ekonomske denarnoblagovne stihije in med družbenimi stremljenji, pa zato obstaja nenehna nevarnost za zaletavanje v eno ali drugo skrajnost, to se pravi, bodisi, da skušamo za vsako ceno slepo slediti tendencam denarno blagovne stihije brez ozira na vse družbenopravne, ekonomske in moralne norme, bodisi, da skušamo uresničiti vse družbene ideale socializma kar naenkrat, ne glede na ekonomske možnosti in prilike.

V delovnih kolektivih je trenutno opaziti zlasti tri nezdrave družbenoekonomske tendence, ob katerih morajo biti zlasti sindikati zelo pozorni. Te tendence so namreč odraz določenega nezrelega in nezdravega pojmovanja naše družbenoekonomske stvarnosti. Vse omenjene tendence so brez izjeme enako kvarna in bi mogle postati razvoju socialističnega gospodarjenja celo nevarne, če bi jim dovolili, da bi se razmahnile.

Borec proti državnokapitalističnim pojmom

Prva taka tendenca se kaže v neke vrste državno-kapitalističnem pojmovanju in vrednotenju gospodarskih uspehov. Nekateri namreč gledajo samo na »finančni« učinek, ki ga da gospodarjenje gospodarski organizaciji, vse druge vidike gospodarjenja smatrajo za »škodljiv aktivizem«.

Nobenega dvoma ni, da je finančni uspeh gospodarske organizacije eno izmed najvažnejših meril za vrednotenje njene gospodarske sposobnosti. Toda, dohodek družbene gospodarske organizacije je družbeni dohodek in ga je treba nujno vrednotiti z družbenimi merili. Neka gospodarska organizacija lahko pri našem še slabo razvitem tržišču in pri družbeno-ekonomski zaščiti, ki jo gospodarske organizacije v našem sistemu uživajo, zadržuje blago v skladišču, da bi postalo bolj iskano na trgu in potem navije cene ter z manj blaga doseže večji finančni uspeh. Tak »finančni uspeh« je družbeno kvaren, ker povzroča motnje na trgu in v drugih gospodarskih organizacijah, nič pa ne povečuje družbenega dohodka, ker pomeni samo povsem nemoralen manevar v prelivanju ustvarjenih družbenih sredstev. Podobno je z zmanjševanjem fizičnega obsega proizvodnje. Zaradi postopne konsolidacije prilik na našem trgu so v nekaterih panogah začele naraščati blagovne zaloge, do katerih smo šele sedaj uspešni priti in se je tako pojavil že dolgo zaželjeni stihijski ekonomski pritisk na cene. Nekatera podjetja pa so ob tem, namesto, da bi pocenila proizvodnjo, začela loviti kredite, ali celo zmanjševati finančni obseg proizvodnje, pri enakem številu zaposlenih in ob enaki režiji, to se pravi proizvodnjo so še podražila. Vse to so napravila seveda v upanju, da bo zmanjšanje blagovnih zalog na trgu omogočilo, da se cene obdrže na doseženem nivoju, ali pa celo za toliko povečajo, da bodo podjetja pokrila »svojo izgubo«, ki jim je nastala zaradi začasnega zastoja v prometu.

Na tak način skušajo nekatere gospodarske organizacije obvarovati svoj »finančni učinek«, ne vedo pa

Ne samo v delavskih svetih in upravnih odborih, v vseh organih družbenega upravljanja, od potrošniških svetov pa do Ljudske skupščine, ki je najvišji organ ljudske oblasti, sodelujejo neposredni proizvajalci. (Slika: Upravni odbor zaseda.)

da s tem same sebi škodujejo. Tak način gospodarjenja je seveda nekoristen, ker prinaša le navidezne in začasne »uspehe«, s seboj pa prinaša celo grmado družbeno nesprejemljive gospodarske prakse, kot je slaba organizacija dela, nizka produktivnost, umazana konkurenca, spekulacija, tržno manevriranje, torej same take zadeve, ki so v bistvu neke vrste oblika izkoriščanja človeka po človeku. Zaradi tega je povsem razumljivo, da je izključni lov za finančnim uspehom gospodarske organizacije, in še to zgolj s stališča koristi te organizacije, povsem nesprejemljiva oblika gospodarjenja z družbeno lastnino.

Proti tehničnemu obrtniškem konservativizmu

Druga kvarna tendenca v našem gospodarstvu je neke vrste tehnični obrtniški konservativizem. Dobri del strokovnih delavcev se je pri nas rekrutiral v industrijo iz obrti in obrtniških šol. To je tudi normalen pojav v dobi rasti industrijske proizvodnje. Toda, opaziti je, da industrija, to je sredstva za proizvodnjo, mnogo hitreje napredujejo kot jim morejo

tehnične zahtevnosti sodobne industrije. Moderna industrija, v kateri se vse bolj uveljavljata elektroniška in avtomatizacija, terja svoj tip delavca.

Posledice takega stanja v industriji že pričenjamo opažati. Kažejo se v načinu organizacije proizvodnih procesov. Zelo pogosto nosi organizacija dela v prenekaterem podjetju tipične črte obrtniško-manufakturne proizvodnje, neredki so primeri ko posamezniki »ščitijo« obstoječi način organizacije dela pred slehernimi novostmi, marsikje na modernih avtomatih enako delajo kot na starih strojih, zelo pogosto delajo posamezniki težave industrijski kooperaciji zaradi mišljenja, da mora podjetje vse samo izdelati, pa četudi je potem izdelek dražji.

Obrtniška miselnost pa se kaže ne samo v tehnoloških pojmovanjih, ampak je čutili njen vpliv tudi v družbenoekonomski miselnosti posameznikov. Neredko pojmujejo posamezniki vsa prizadevanja za večjo produktivnost dela enostavno kot težnjo za tem, da bi delavci fizično več in bolje delali, se bolj naprezali, iz enostavnega vzroka, ker ne vidijo preko okvirov primitivnega obrtniškega načina proizvajanja,

v proizvodnji izurjenosti proizvajalcev nujno vodi do občutnih razlik v zasluhkih pa zlasti med zaostalejšimi delavci poraja »odpor« proti različnim plačam in zahtevi po »enaki« zasluhkih za vse. Slediti taki zahtevi bi se reklo odpovedati se notranji gibalni silni proizvodnje in celotno proizvodnjo zniževati na silno nizkem povprečju, torej vsestransko stagnirati in nazadovati.

Nekateri poskušajo razlikam v plačah celo pripisovati razredno izkoriščevalsko obeležje. Pri tem seveda pozabljajo, da bi zniževanje plač na nekem povprečju pravzaprav pomenilo uvajanje neke vrste izkoriščanja. V takem primeru bi nizko proizvodni delavci izkoriščali visoko proizvodne s tem, da bi dobivali povsem neopravičeno del njihovega zasluhka. Nagrajevanje po delu, pa naj poraja še take razlike v zasluhkih, ne more nositi razrednega obeležja, ker zasluhek počiva na delu. Čim pa odstopimo od nagrajevanja po delu pa nam grozi takoj nevarnost, da zapademo v tako ali drugačno obliko izkoriščanja. To se pravi, da je mogoče doseči enakost v potrošnji samo na osnovi enakosti v proizvodnji, samo z enakovrednim delom.

So pa tudi taki, ki menijo, da se je treba odpovedati nagrajevanju po delu vsaj za toliko časa, dokler je življenjska raven tako nizka. Pri tem seveda pozabljajo, da je življenjska raven nizka zato, ker je naš družbeni dohodek majhen. Družbeni dohodek pa je majhen zaradi omejenega obsega proizvodnih kapacitet in zaradi povprečno zelo nizke produktivnosti dela. Če torej hočemo, da bi popravili življenjsko raven je treba proizvajalce vzpodbujati, in to ekonomsko vzpodbujati, da več proizvajajo. Torej, treba je dosledno izpeljati nagrajevanje po delu. Iz tega torej izhaja zaključek, ki je ravno nasproten zaključku onih, ki se pritožujejo nad nagrajevanjem po delu v času, ko je splošna življenjska raven še tako nizka, in ta je, da je v pogojih slabo razvitih proizvodnih sil in nizkega življenjskega standarda neobhodno potrebno nagrajevati delavce po učinku, če hočemo izboljšati življenjsko raven vseh delovnih ljudi.

Čeprav je načelo nagrajevanja po delu eno izmed najpopularnjših socialističnih načel, vendar je čutili pri uresničevanju tega načela, da sta birokratski šablonizem in uravnilovka še precej močno zakoreninjena v miselnosti zlasti zaostalejših delavcev in zbirokratiziranih posameznikov kot »najboljši obliki socialističnega nagrajevanja«.

Posledice take miselnosti se odražajo v plačni politiki v mnogih naših podjetjih. Že pri izdelavi tarifnih pravilnikov je uspelo nekaterim birokratskim in kvazisocialnim elementom, da so v marsikaterem podjetju preprečili dosledno ovrednotenje delovnih mest po načelu nagrajevanja po delu. Nekaj podobnega je čutili tudi pri uvajanju in obračunavanju norm. Ponekod norm enostavno ne uvedejo, da bi ne prišlo do večjih razlik v zasluhku in to opravičujejo s tem, da pač vsi delavci pridno delajo. V nekaterih podjetjih pa norme sicer obstajajo, toda delavcem ne plačujejo po tem, kolikokrat posameznik prekoraci normo, ampak prekoračeni zasluhek enakomerno razdele med vse delavce. Druge spet dovoljujejo posameznim delavcem, da norme prekoračujejo samo do 10% in jim nadaljnega prekoračenja sploh ne plačajo. Še bolj jasno pa se kažejo uravnilovske tendence pri premiranju. Ena skrajnost je v tem, da skušajo ponekod s premijami linearno povečati zasluhke upravnim in tehničnim uslužbencem, druga skrajnost pa je, da se zaostalejši delavci enostavno protivijo izplačevanju premij in zahtevajo, da se dobiček razdeli med vse delavce na enake dele.

Več odločnosti v boju proti nesocialističnim pojavom

Te tendence sindikalni aktiv v glavnem poznajo. Toda v boju zoper nje niso vse naše organizacije vedno enako uspešne, zgodi pa se tudi, da tu in tam celo aktiv začasno nasede takim tendencam in jih podpira ali pa ga vsaj dezorientirajo, da se ne spopade dovolj učinkovito z njimi. Ti pojavi so med drugim posledica nekaterih slabosti v metodi dela naše organizacije.

Prva slabost v metodi dela naše organizacije je v tem, da trenutno ne delamo dovolj sistematično na družbeno politični vzgoji aktiv. Res je, da je predsedstvo začelo pred časom prirejati študijsko-instruktorske seminarje z aktivom. Toda zaenkrat je bil krog udeležencev teh seminarjev še preozek, da bi se mogli zadovoljiti, poleg tega pa so tudi časovno prevelike razlike med posameznimi seminarji. Ne gre prezreti dejstva, da se nam aktiv pomlaja, da prihajajo v vodstva organizacije manj izkušeni aktivisti, da pa je delo v organizaciji vse zahtevnejše.

Zaradi tega predlagam, da začne Republiški svet prirejati nekajdnevne seminarje z aktivom o vseh družbenoekonomskih in ostalih vprašanjih, pri katerih se bodo angažirali naši sindikati s tem, da zagotovi,

Sistem naše socialistične demokracije je tak, da ima sleherni državljani pravico, da voli in da je izvoljen v vse organe družbenega upravljanja. (Slika: Volitve v zbor proizvajalcev)

mnogi naši strokovni delavci tehnično slediti, najčešče zato, ker se ne morejo izkoptati iz tehnokratskih pojmovanj obrtniške proizvodnje, mi jim pa z osebnim izvenšolskim strokovnim izpopolnjevanjem tudi ne pomagamo iz njihove tehnokratske zaprtosti. Kot posledica tega nastaja v industriji vse bolj občutno nesoglasje med obrtniško tehnično miselnostjo v nekaterih krogih in med tehnično zahtevnostjo sodobne tehnike in proizvodnih sredstev. Zanimivo je, da pri nas še vedno smatramo kot kvalificiranega delavca predvsem le tistega, ki se je izučil v neki obrti. Zelo nejasen pa nam je strokovni profil industrijskega kvalificiranega delavca. Izkušnja pa nas uči, da obrtniško izučnemu delavcu manjka ogromno tehnično teoretične izobrazbe in sodobne tehnične kulture, ki je za delo v moderni industrijski proizvodnji neizbežno potrebna. Industrijska proizvodnja se prav tako ne zadovoljuje samo s tistimi ročnimi veščinami, ki so tipične za obrtniško proizvodnjo, ampak terja take ročne spretnosti, s katerimi delavec obvlada sodobne tehnično razvite proizvodne procese. To se pravi tudi samo ročno delo mora biti tehnično bolj izoblikovano in prilagojeno industrijskemu načinu proizvodnje. Pri obrtniško izučnem delavcu je poudarek znanja osredotočen pretežno na ročne spretnosti in na obvladovanje neklih celotnih delovnih operacij, ki so tipične za določeno obrt, občutno pa je, gledano s stališča sodobne tehnike, nerazvita njegova tehnična kultura in teoretično tehnična izobrazba ter ročne veščine niso vkomponirane v

Dejstvo pa je, da nam marsikje ravno obrtniški način organizacije dela in obrtniška miselnost onemogočata doseči višjo storilnost, ker ne dopuščata, da bi v polni meri izrabili industrijske kapacitete in tehnične možnosti. Med drugim vpliva obrtniška miselnost negativno tudi na pojmovanje avtomatizacije proizvodnih operacij in proizvodnih procesov, kooperacije proizvodnih enot, koncentracije sredstev za proizvodnjo itd. in se javlja kot eden izmed izvorov nerazumevanja teh logičnih stopenj v razvoju družbene proizvodnje.

Pojavi primitivizma in uravnilovstva

Tretja kvarna tendenca pa je primitivno, uravnilovsko, kvazikomunistično pojmovanje enakosti v družbeni potrošnji. Nagrajevanje po delu nujno »poraja« ekonomske razlike med posameznimi potrošniki, ker dopušča obstoj različnih zasluhkov. Razlike v zasluhkih, izplačanih po delu, predvsem razkrivajo razlike v vrednosti dela posameznikov, ker se za enako delo da enako plačilo. Taka enakost pa seveda nujno razkriva neenakost v vrednosti dela posameznikov in vodi do neenakih zasluhkov. Nagrajevanje po delu je kajpak osnovna ekonomska silnica, ki poraja ekonomski interes proizvajalca, da z več in boljšim delom več zasluži in tako razvija svoje proizvodne sposobnosti in vpliva na razvoj sredstev za proizvodnjo. Zaradi tega je nagrajevanje po delu notranja gibalna sila gospodarstva, brez katere si je nemogoče zamisljati resnejši napredek proizvodnje. Nagrajevanje po delu, ki ob pogojih občutnih razlik

da bi šel skozi te seminarje čimširši krog aktiva. Smatram, da je za tako redno seminarsko delo treba osnovati posebno ustanovo v okviru naše organizacije, li imenovati upravno vzgojno vodstvo ter ji oskrbeti potrebna gnotna sredstva ter osnovne pogoje za delo. Ta ustanova naj ne bi imela nekega utrjenega splošno-izobraževalnega programa s področja družbenih ved, ampak naj bi svoj program seminarjev izdelovala na temelju akcijskega programa organizacije, to se pravi, naj bi na seminarjih teoretično obravnavali probleme, s katerimi se aktiv praktično ukvarja v svoji dejavnosti. Prosim, da plenum razmotri ta predlog in da sklepa o njem.

Več doslednosti in akcije

Druga slabost v metodi dela naše organizacije je zapadanje v neke vrste propagandizem in v neko splošno prosvetarščino. Naj ti dve trditvi nekoliko razložim.

V čem je recimo opaziti propagandizem v delu naših organizacij? Ta se kaže v nenehnem ponavljanju nekkih splošnih ugotovitev, načel oziroma stališč, brez istočasne praktične akcije za uveljavitev propagiranih zadev. Oglejmo si to na praktičnem primeru!

Ze nekaj časa sem propagiramo borbo za višjo proizvodnost dela. Ugotovili smo namreč, da pri nas niso izkoriščene vse proizvodne možnosti, ki nam jih dajejo razpoložljiva sredstva za proizvodnjo, da se kratkomalo da z boljše organizacijo dela, z majhnimi tehničnimi izboljšavami, z nekaterimi reorganizacijami proizvodnih procesov, s skrbnim izpopolnjevanjem tehničnega znanja določenih kategorij delavcev itd. občutno izboljšati storilnost dela.

Naš aktiv je po teh ugotovitvah začel uporabljati vsako priložnost za to, da propagira višjo proizvodnost dela. Toda del našega aktiva obstaja samo pri ugotavljanju dejanskega stanja in pri navdušenju za večjo storilnost. Dalj ne gre. Tako golo propagiranje pa začne utrujati in začne dobivati malce priganjaški prizvok: ljudje se naveličajo ene in iste »lajne«, zlasti še, če ne vidijo nobenih konkretnih akcij niti konkretnih uspehov. Vrednost takega abstraktnega propagiranja pa se najbolj jasno polkaže v tem, da smo v istem času, ko toliko propagiramo višjo storilnost dela, v nekaterih podjetjih dopustili, da se je občutno povečal odstotek zaposlenih v primerjavi z odstotkom dosežene proizvodnje. Kratkoterm, dopustili smo, da je v teh primerih proizvodnja padla.

Propagandističen način dela, brez istočasne akcije, ki jo pokrene organizacija, je prav tako brezploden kot prenašanje vode v rešetih. Predvsem bi morali sindikati zahtevati od vodstev podjetij, da osnujejo posebne organe za proučevanje organizacije dela. Od teh organov bi morala vodstva sindikatov zahtevati, da natančno prouče celoten proizvodni proces podjetja in posamezne delovne operacije ter da na osnovi tega predložijo kolektivu povsem konkretne ukrepe za izboljšanje organizacije dela. Te predloge prouči tudi vodstvo sindikalne organizacije in zavzame svoje stališče do njih. Za svoja stališča pa se potem s praktično dejavnostjo zavzema, da se uresničijo. Hkrati bi moral sindikat zahtevati, da se skrbno spremlja delovne učinke, dosežene na posameznih delovnih mestih in čimtelje, ki na delo dobro ali slabo vplivajo, dalje, da se čimveč del nomira in da se nenehno proučuje razmerja med vrednostjo dela in tarifno postavko na posameznem delovnem mestu in med delovnimi mesti v podjetju. Poleg tega bi bilo zaželeno, da ima vodstvo podružnice zelo jasna načelna stališča do nekaterih bistvenih zadev, kot je vprašanje, kdaj sme podjetje zaposliti nove delavce itd. Samo na ta način je organizacija živa, nenehno v akciji in se praktično bori za višjo storilnost dela.

In končno...

Nekatera sindikalna vodstva pa so se začela ukvarjati predvsem z izobraževalnim delom: prireajo najrazličnejša predavanja, tečaje in seminarje. V tem delu je opaziti v glavnem dve smeri.

Prvič. So nekatere podružnice in višja vodstva, ki prireajo splošno izobraževalna predavanja o temah, ki jih imajo pripravljene posamezni predavatelji. S temi predavanji pa se tudi v glavnem izčrpa njihova družbena aktivnost. Nobenega dvoma ni, da so tudi sindikati poklicani skrbeti za splošno izobrazbo odraslih delavcev, toda s tem delom se ne izčrpa njihovo družbeno poslanstvo, kajti sindikati so v prvi vrsti člen v organizmu družbenega upravljanja in morajo prvenstveno aktivno sodelovati pri urejanju družbenoekonomskih in ostalih družbenih zadev. Tega dela pa se ne da opraviti samo z neko splošno prosvetiteljsko dejavnostjo. V nekem kolektivu, kjer so prej omenjene komercialistične in lumpenproletarske tendence razmeroma dokaj občutne, je recimo, tamošnja podružnica priredila naslednja predavanja: »Razvoj družbe«, »Higiena žene«, »Po deželah bližnjega Vzhoda« in »Finančno poslovanje v sindikatih«. Poleg tega ni sklicala nobenega sestanka organizacije, delavski svet pa je v pol leta tudi samo enkrat zasedal. To je menda najbolj izrazit primer nerazumevanja vzgojne

vloge sindikalne organizacije in istočasno verjetno tudi precej osamljen.

Drugič. Nekatere podružnice pa prireajo predavanja, ki so po tematiki povezana s praktično dejavnostjo organizacije kot so: »Delavsko upravljanje«, »Tarifni pravilniki«, »Produktivnost dela in organizacija dela«, »Družbeni plani« in podobna. Številnim organizacijam služijo taka predavanja za koristno orientacijo aktiva za praktično delovanje in tako dosegajo svoj namen.

Poleg tega pa je opaziti tele primere v prirejanju predavanj, ki pa ne morejo zadovoljiti:

Prvič. Nekatere organizacije prirede samo nekaj predavanj in se s tem izčrpa njihova aktivnost.

Drugič. V nekaj primerih so stališča, povedana v predavanjih, v nasprotju s stališči sindikatov in tega niti neposredno po predavanju niti pozneje v organizaciji ne razčistijo.

Tretjič. Omenjeno tematiko ponekod obravnavajo ali zelo suho ekonomistično, ali pravniško ali tehnokratsko in puščajo ob strani obravnavo istega problema še z družbenoznorskega, etičnega, psihološkega itd. vidika, da ne govorimo o problemih akcije za uresničitev obravnavanih problemov.

Četrto. Tu in tam proučujejo le posamezne uredbe, predpise, oziroma ekonomske fenomene, filozofske pojme itd., ne proučujejo pa kar praktične problematike iz domačega kolektiva.

Petič. Zelo radi na takih predavanjih obravnavajo samo splošne analize o problemih v našem gospodarstvu in v pravnem sistemu, ne posvete se pa temeljiti analizi praktične problematike v domačem kolektivu.

Več metodike v delu

Da bi se izognili tej slabosti v metodi dela naših organizacij, svetujemo, da predlaga plenum vsem vodstvom naših organizacij, da temeljito prouče metodo svojega dela. Hkrati pa bi kazalo vodstva opozoriti na nekatera metodična načela, mimo katerih nikakor ne bi smeli iti. Ta načela bi bila v glavnem naslednja:

Prvič. Vsako pomembnejše družbeno vprašanje, ki zanima oziroma ki bi moralo zanimati delavce zaradi njihovega družbenega položaja, mora zanimati tudi sindikalno organizacijo in postati predmet obravnave v njej.

Drugič. Za vsak problem, o katerem namerava vodstvo organizacije razpravljati in na temelju razprave zavzeti svoja stališča ter zasnovati akcijo, je treba zbrati dokumentacijo.

Tretjič. Zbrano gradivo je treba skrbno teoretično proučiti, morda za to osnovati pri vodstvih posebne študijske pripravljalne organe, kolikor le mogoče je treba tudi podatke in ugotovitve primerjati z nekaterimi pojavi v praksi.

V najrazličnejših organih, posvetovanjih in zasedanjih odločajo o naši nadaljnji rasti. To pa je velika in odgovorna naloga delovnih ljudi.

Četrto. O zadevi je vredno slišati strokovne izvedence in praktike in proučiti njihove materiale, kolikor razpolagajo z njimi.

Petič. Zavzeti je treba jasno stališče do problema, nakazati možnosti rešitve in predvideti probleme, ki se bodo pojavili v teku urejevanja zadeve.

Sestič. S predavanji, seminarji in razgovori je treba spoznati s celotnim gradivom in s stališči delovnih kolektiv, prizadele organe in zainteresirati delavce za akcijo.

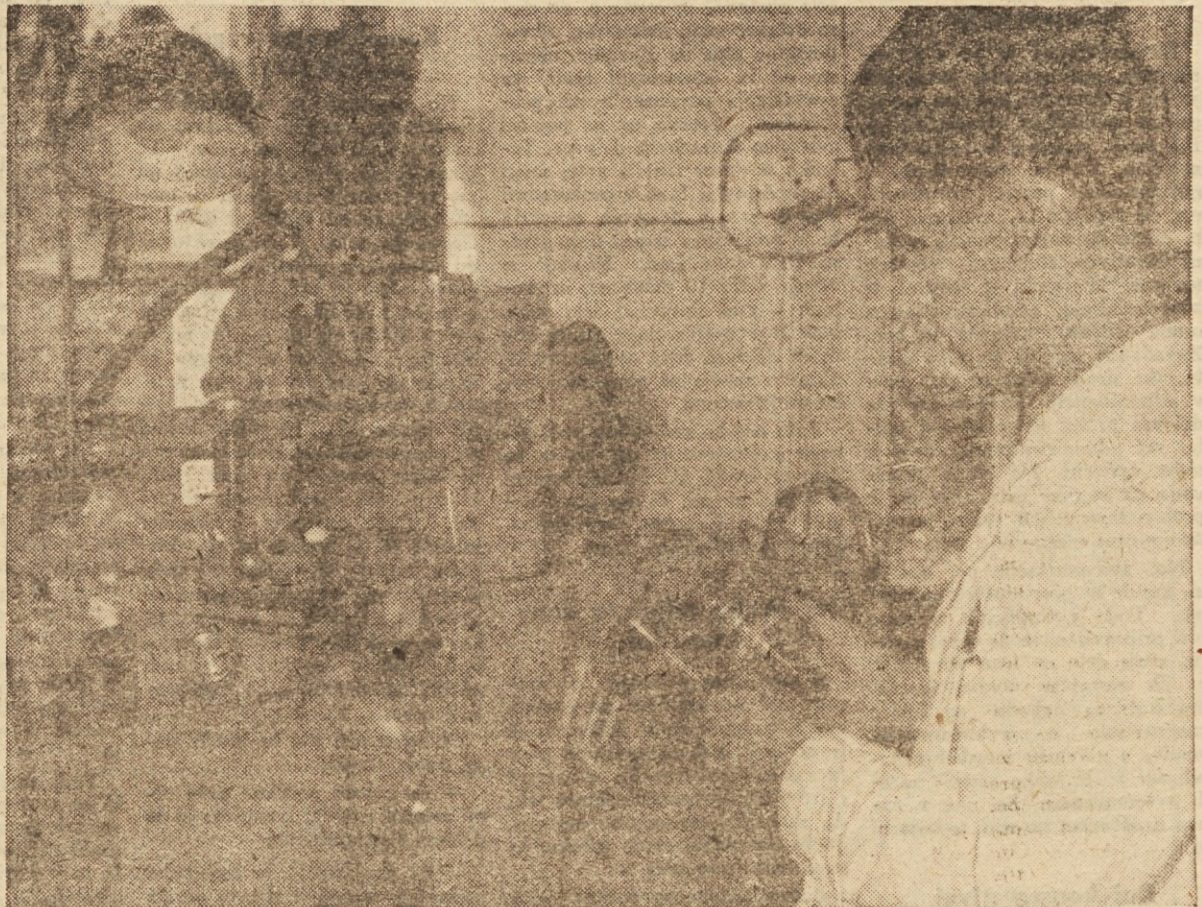
Sedmič. Organizacijsko tehnično zagotoviti praktično izvedbo stvari.

Osmič. Po določenem času je treba analizirati akcijo in ugotoviti njene rezultate.

Na ta način se pravzaprav v praktičnem delu organizacije med seboj prepletata teoretično proučevanje in akcija, zaradi česar postaneta teorija in akcija bolj živi, bolj zanimivi in — kar je najvažnejše — plodnejši.

V nekem razgovoru o družbeni vlogi delavskih sindikatov v pogojih družbenega upravljanja in bila pol za šalo, pol za res povedana tale duhovita misel: »Bedeti nad tem, da delavski razred ne bi počel nenodnosti in si s tem sam sebi škodoval, to je danes osnovno in temeljno opravilo delavskih sindikatov.«

Zdi se, da ta preprosta, jasna in enostavna modrost vsebuje vse, kar sem se trudil nekoliko obširneje razložiti v današnjem poročilu, zato naj mi bo dovoljeno, da jo proglasim za motto tega poročila.

Sodobna tehnika je vsebolj zamotana. Delo, ki ga je še davnega opravljalo deset, sto ali več delavcev, opravlja zdaj en sam. Njegovo znanje pa mora biti za deset, sto ali večkrat večje. — (Slika: Avtomatski stroj)

IZOBRAŽEVANJE DELAVCEV JE

gospodarska nujnost

Iz razprave na plenarnem zasedanju Republiškega sveta

Na sobotnem plenarnem zasedanju Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo se je po referatu tovariša Romana Albrehta razvila živahna razprava. Člani plenuma so v prvi vrsti toplo pozdravili pobudo predsedstva, da se vprašanje izobraževanja odraslih delavcev obravnava na tako širok način in smatrajo, da je bilo to prvič tako podrobno obdelano. Zlasti so se vsi strinjali, da se predlogi, nanizani v referatu, čimprej uresničijo. Dandanes, ko doživlja svet drugo industrijsko revolucijo, ko si elektronika in atomska energija utirata pota v gospodarstvo, je to za nas še posebej pomembno.

Izobraževanje delavcev — dvakrat nuja

Ze sam današnji gospodarski napredek revolucionarna proizvodna sila, to je sredstva za proizvodnjo in človeka, ki jih upravlja. Nemogoče si je misliti napredka in moderno industrijo ob delavcih s starimi navadami in s starim znanjem. Pri nas že imamo moderne nove tovarne, ki pa niso polno izkoriščene, ker ljudje ne znajo upravljati modernih strojev, ker organizacija proizvodnje še šepa. In drugič je pomembno izobraževanje delavcev zato, ker smo pri nas delavci sami svoji gospodarji, upravljalci podjetij in je zahteva po nenehnem izobraževanju še toliko večja.

Avtomatizacija ne le proizvodnje, marveč tudi administracije

Avtomatizacija se je v kvalitativnem smislu besede prvič pojavila v Ameriki; pri tem pa ne gre za mehanično avtomatizacijo. Pri nas jo marsikje še napak pojmuemo, ker jo zamenjujemo z mehanizacijo procesa proizvodnje. Še premalo se zavedamo, kaj bi pomenila avtomatizacija v administrativno-tehničnem vodenju tovarne. Postopki v tovarni se avtomatizirajo, administracija pa ostaja takšna, kakršna je bila. Zavedajmo se, da so prve elektronske stroje začeli uvajati prav v administraciji. Kolikor bolj se delovni proces avtomatizira, toliko več administrativnega dela je treba opraviti. Na enoto proizvoda ga je sicer manj, ker pa je proizvodnja veliko večja, je tudi administrativnega dela več.

No, avtomatizacije pri nas še ni, ker še ni gospodarske nuje zanjo. Toda v sindikatih moramo biti pripravljene in že sedaj usmeriti svoje delo na tista vprašanja, ki jih postavlja avtomatizacija. Sindikati na Zahodu na široko razpravljajo o avtomatizaciji, vendar v glavnem zaradi brezposelnosti, ki bi lahko nastala zaradi avtomatizacije. Pri nas, v našem družbenem sistemu, te bojzani ni.

Boj konservativni miselnosti

Naša skoraj prvenstvena naloga je boj s konservativno miselnostjo. Pri razgovorih o produktivnosti

dela zadevamo skoraj vedno ob eno in isto ugotovitev. V nekaterih tovarnah dosegajo delavci evropske produktivnosti na delovnih mestih, celotno podjetje pa je daleč izpod tega povprečja. Organizacija dela je namreč slaba, vse preveč je istih »cakanih ur«, sprenodov, razgovorov itd. itd. Vse to pa je posledica poudarjanja strokovno organizacijskega dela pri organizaciji proizvodnje. Doka, je razširjeno mnenje, da sta proizvodni postopek in organizacija dela dve čisto ločeni zadevi ter da je proizvodni postopek pravzaprav vse. Ta je le kos! Cim se odločimo za določen proizvodni postopek, nastane druga prav tako, če ne važnejša naloga: ta postopki organizirati. To pa se pravi, da je treba točno sistematizirati delovna mesta od začetka do kraja proizvodnega postopka, določiti, kaj mora znati človek na vsakem delovnem mestu, da bo proizvodnja nemoteno tekla in da bo proizvodnja kvalitetna z vsemi medfaznimi kontrolami. Ob takem proučevanju organizacije proizvodnje pridemo kaj kmalu do spoznanja, da s papirnati kvalifikacijami ne pridemo nikamor. Od delavca zahtevamo samo tisto znanje, ki je za tako in tako delovno mesto potrebno. Ne pričevalo, marveč znanje, to je merilo za organizatorja proizvodnje. Na delovno mesto bodo postavili človeka, ki zna tisto konkretno delo opravljati ne glede na to, kakšen naziv ima po spričevalih. In po tem ga tudi nagradimo.

Sistem današnjega strokovnega usposabljanja pa je pri nas še docela obrtniški in mislimo, da mora delavec znati delati vse, od vodovodne pipe do agregata, namesto da bi usposabljali ljudi za opravljanja posameznih faz proizvodnje. Seveda to ne pomeni nekažne degradacije delavca. Tehnika se danes razvija v tej smeri da predstavlja faza v proizvodnji skupek raznih delovnih operacij, ki je prej vsaka izmed njih predstavljala fazo zase. Mojster je večini vodil 10 delavcev, od katerih je vsak opravljal delo določene faze proizvodnje; danes vodi en delavec deset avtomatov — njegovo znanje pa mora biti enako mojstrovemu.

Zato naj bo naš sistem strokovnega izobraževanja tak, da se bo delavec trudil, da bo napredoval v stroki, ne pa, da bo dobil nazive »kvalificirani«, »specialist«, »visokokvalificirani« itd.

Na široko odprimo vrata vseh šol

S tem nismo povedali pravzaprav nič novega. Ko pa govorimo o izobraževanju delavcev, je še očitneje, kakšna ovira je prav ta naš šolski sistem. Ta je namreč s svojo zaporednostjo šolanja tak, da skorajda onemogoča delavcu, da bi izpopolnil svojo splošno in strokovno izobrazbo.

Bistvo sodobnega šolstva je v tem, da na široko odpremo vrata vseh šol. Če nekdo n. pr. nima danes predpisanih štirih gimnazij, se ne more vpisati v srednjo tehnično šolo, v delavski tehnikum

itd. Plenum se je zavezal za to, da bi imel vsak, ki se hoče šolati, dostop do vsake šole — tudi do fakultete, ne glede na to, kakšna je njegova šolska predizobrazba. Uvedimo sprejemne izpite in na njih naj vsak kandidat dokaže, če je zrel za šolo, v katero bi se rad vpisal. Istočasno pa organizirajmo vrsto tečajev in šol, v katerih naj se kandidati pripravljajo za sprejem na višje šole. Ob enem odprimo vrata večernih šol in tečajev pri rednih splošnoizobraževalnih in večernih šolah ter s tem omogočimo delavcem, da se strokovno izpopolnjujejo in šolajo. To delajo že povsod posvetu in ne bi bila nikakršna naša posebna iznajdba.

Nekaj poskusov v tej smeri je že bilo, vendar naletimo na odpor in dokaj čudno pojmovanje izobrazbe delavcev. Združjenje gradbenih podjetij je na primer predlegalo, — tako je povedal namreč eden izmed diskutantov — da bi sprejemali vajence v gradbeništvo s štirimi razredi osnovne šole čez, drugih ne dobimo. Ali drug primer. Pri neki strokovni šoli so pripravili večerni tečaj za organizacijo dela. Našli pa so se neki prosvetni organi, ki so sprševali, kaj to šola briga, saj šola nima s tem nič opraviti.

Ob vsem tem drži, da današnje šole še niso sposobne da bi mogle čez noč preiti na tak sistem izobraževanja delavcev. Toda na jasnem si bodimo, da je tak sistem potreben in da se ga lotimo, kjerkoli so pogoji zanj, da ga negujemo in razvijamo.

Kompleksnost vzgoje in izobraževanja

Ko govorimo o vzgoji in izobraževanju, mislimo dostikrat na najzaostalejši del delavcev. Te postavljamo v vlogo učencev, mi pa smo učitelji. Dandanes se mora izobraževati vsak; od nekvalificiranega delavca, do direktorja; od učenca do učitelja. Belimo si glave, kako bi priučili delavca, ki je prišel z dežele, delati na stroju — za direktorja pa — ni nobenih šol in tečajev. Postavimo ga in plavaj, kakor veš in znaš. Sploh je izobraževanje odraslih pri nas še dokaj nezorana ledina saj nam manjka izkušenj in morda bi lahko preštel na prste ljudi, ki se pri nas s tem resneje ukvarjajo. Čisto drugačne pedagoške metode so za vzgojo otrok, drugačne zopet za vzgojo odraslih, dostikrat pa ravnamo z odraslimi prav kot z otroki, ali pa še slabše, ker se ne držimo nobenih pedagoških načel in dognanj. Da, tudi učitelji naj se učijo, kako izobraževati odrasle.

Ob vsem tem naj bo jasnih zlasti dve stvari:

— da imamo nenehno pred očmi celoten vzgojni kompleks in da delamo s perspektivo;

— da vso vzgojo in izobrazbo povežemo v enovit sistem, ne da bi pri tem »prepovedovali« najraznovrstnejša predavanja, ki so sicer zanimiva, ob njih še človek marsikaj nauči, niso pa vezana na kakršno koli akcijo. Ločimo

V sleherno družino prihajajo časopisi, revije in knjige. Le redka je družina, ki ne bi poslušala radia. Skoro se nam obeta televizija! To vse so mogočna sredstva izobraževanja.

torej dve stvari: tako vzgojno in izobraževalno delo, s katerim širimo splošno znanje in ne pričakujemo od tega takojšnje akcije. Pri drugi pa gre za kar konkretno akcijo. V ta namen naj bi organizirali razne seminarje s posameznih področij družbenega delovanja.

Še nekaj o propagandizmu

Nedvomno bomo pri vsem tem naleteli na težave, morda celo na odpor tistih, ki so proti temu, da bi vrata šol na široko odprli. Precejšen kos dela pa odpade tudi na sindikate, ki pa bi morali svoje delo temeljiteje organizirati. Plenum je namreč ugotovil, da je v našem delu kaj malo sistema. Kajpak ne gre za dirigiranje, niti za poslovanje z okrožnicami. Zašli pa smo v drugo skrajnost, da smo zavzemali samo splošna stališča, nižjim sindikalnim vodstvom pa smo premalo pomagali z nasveti v praktični akciji.

Ob koncu lanskega in v začetku letošnjega leta smo veliko govorili o tem, da je po tovarnah precej delavcev preveč in da bi z manj delavci lahko prav toliko, če ne celo več proizvedli. Od vsega tega pa ni bilo v glavnem nič, še slaba volja je bila. V našem položaju, ko je organizacija dela še slabša, je vse tisto govorjenje o odpuščanju tistih, ki so z kmetov doma, in sestavljanje spiskov, povzročilo po nepotrebnem le hudo kri.

To naj bo nauk, da se varujemo takega propagandizma. Nedvomno je še danes precej ljudi, ki nimajo pravega dela v tovarni in če bodo gospodarska vodstva spoznala, da so jim le v breme, takim ukrepom kajpak v sindikatih ne moremo nasprotovati. Prizadevati si moramo, da bodo upravna vodstva podjetij in organi delavskega upravljanja resneje proučevala organizacijo proizvodnje in racionalizacijo delovno silo.

Tudi ob teh neznatnih zalogah, ki so se pojavile v nekaterih tovarnah, je nastal krik in vik, ker sindikati niso dovolj pojasnili, da je to v korist potrošnikov, saj že tako dostikrat ugotavljamo, da je naš trg premočno založen, da bi pritiskal na gospodarske organizacije, da bi bolj upoštevale želje potrošnikov in da bi z racionalizacijo proizvodnje znižali ceno.

V procesu socialistične graditve orjemo ledino. Pri tem se ne smemo izgledovati na izkušnje ne Vzhoda, ne Zahoda. Morda bomo prvi, ki bomo dosegli tako stopnjo razvoja, da bo stihija delovala pri razvijanju social. družbenih odnosov. Danes poraja stihija nenehno kapitalistične elemente: bolj se nam spleča na primer ustavititi ali omejiti proizvodnjo, če pritiskajo zaloge na trg kot pa jo racionalizirati; bolj se spleča držati več delavcev — to je do neke mere »rentabilno«, rentabilno pa ni za skrajnost. To je stihija, ki deluje kapitalistično. Če ni mogočnega vpliva zavestnih družbenih sil, če ne pridemo od besed k dejanju, ostajamo zadaj in — tožimo čez nizko življensko raven.

Zato — akcijska vzgoja od sindikalnih odborikov do zadnjega delavca, da bo vsak doumel smisel vsake naše akcije. Preidimo od besed k dejanjem v zavesti, da je nenehno izobraževanje in vzgoja delavcev gospodarska nujnost in tudi eden izmed pogojev nadaljnjega napredka socialistične graditve.

Tečaji za kvalificirane delavce

V Tovarni kovanega omodja v Zrečah pripravljajo tečaje za kvalificirane in visokokvalificirane delavce v podjetju. V tovarni je namreč zaposlenih precej starejših delavcev, ki opravljajo razna strokovna dela, nimajo pa za to potrebnih izpitov. Podobno je tudi z mlajšimi delavci, ki so prišli v podjetje v zadnjih letih in imajo sedaj možnost obiskovati te tečaje, da si bodo tako pridobili potrebno strokovno znanje. Sodijo, da bodo s tečaji začeli v oktobru.

Razpravljajo o delavskem izobraževanju

V vsem kočevskem okraju se v sindikalnih organizacijah marljivo pripravljajo na letne občne zbornice. V nekaterih podružnicah so na sestankih že izvolili nove izvršne odbore.

Na letošnjih občnih zborih bodo razpravljali predvsem o delavskem izobraževanju in pridobivali naročnike za naš tisk. Na Kočevskem je precej delavcev, ki niso naročniki Delavske enotnosti, zato so na mnogih sestankih sklenili, da bodo list naročili vsi člani kolektiva. B. V.

O PREHODU IZ OBRJNIŠKEGA NA INDUSTRIJSKI NAČIN PROIZVODNJE V KOMBINATU LESNE INDUSTRIJE V LOGATCU

Storilnost in donosnost

osnovni merili za smotrno organizacijo proizvodnje

O boju za dvig delovne storilnosti je bilo pri nas izrečenih in zapisanih že nič koliko besed. Ne moremo pa trditi, da je ta boj postal sestavni del prizadevanj v vseh delovnih kolektivih, da je to trajna ustaljena navada v prav vsakem gospodarskem podjetju. Dobri del strokovnjakov v številnih podjetjih namreč šteje prizadevanje za dvig delovne storilnosti za enkratno kampanjsko nalogo in ne za redno delovno dolžnost. V resnici pa ne bi smelo biti tako. Boj za dvig delovne storilnosti se namreč ne more praktično nikoli zaključiti kajti proizvodnja je živ organizem, ki se vsak dan spreminja in dopolnjuje z izboljšanimi tehnološkimi procesi dela in vse večjimi veščinami delavcev, ki opravljajo določene delovne operacije. Zato ne bomo mogli nikoli trditi, da smo že dosegli najvišjo proizvodnjo.

Torej če boj za dvig proizvodnje in delovne storilnosti razumemo tako, potem ta prizadevanja ne morejo in ne smejo biti sezonsko opravilo, temveč sistematična vsakodnevna praksa. To pa pomeni, da velja organizacijo dela in proizvodne možnosti nenehno proučevati, izpopolnjevati in upoštevati pri tem znanstvena dognanja, ki so jih na področju proizvodnje pridobili v drugih tovarnah, v industrijsko bolj razvitih državah.

Eno izmed takšnih, žal redkih podjetij pri nas, kjer si organizirano in načrtno prizadevajo pospešiti rast storilnosti dela in v zvezi s tem nenehno proučujejo tehnološki proces dela ter ga izpopolnjujejo, je Kombinat lesne industrije v Logatcu. Poglejmo, kaj so v tem podjetju dosegli s takšnim sistematičnim proučevanjem tehnološkega procesa proizvodnje v dobrem letu.

Kombinat lesne industrije v Logatcu se ni do minulega leta v ničemer razlikoval od številnih lesnoindustrijskih podjetij pri nas. Proizvodni program je obsegal okoli 60 vrst proizvodov, od pohištva do galanterijskih izdelkov, kot so razni stoli, obešalniki in podobno. Stroji niso bili razmešeni po toku tehnološkega procesa dela. V vseh prostorih in pri strojih so bili pogostokrat nakopičeni napol obdelani ali gotovi proizvodi, ki so jih raznašalci ali pa tudi sami delavci prenašali na nosilih od stroja k stroju. V delavnicah je bilo veliko neproduktivnega gibanja, tekanja, iskanja, razburjenja.

Visoke kurzne razlike in kolčniški so precej časa zamagljevali podobo o donosnosti tako organizirane proizvodnje. Toda slabo izkoriščanje lesa, pogoste nesreče, pritožbe zaradi slabe kakovosti izdelkov in podobni pojavi so napotili vodstvo podjetja, da je začelo iskati vzroke za vse te stvari. K podrobnemu analiziranju proizvodnega procesa jih je napotil tudi novonastali položaj na notranjem trgu, ko je kupec začel zavračati drago in slabše izdelano blago. Temeljita analiza, ki so jo opravili koncem 1954. leta in v začetku minulega leta, je opozorila vodstvo podjetja, da je izbor izdelkov preobširen, da ob tolikšni množici proizvodov ni moč smotrno organizirati tehnološkega procesa dela in da so zavoljo tega njihovi proizvodni stroški preogromni.

Razen tega je podrobna razčlenitev opozorila vodstvo podjetja, da je vrsta proizvodov za podjetje nedonosnih (računovodstvo dotlej ni ime-

lo nikoli pregleda, kolikšna je lastna cena posameznih proizvodov, kar je tudi razumljivo, kajti tedaj še niso imeli obratnega knjigovodstva in niso sproti zajemali stroškov na posameznih strokovnih mestih). Storilnost dela je bila namreč zelo nizka, ker so delavci prehajali od ene k drugi delovni operaciji in se niso specializirali za določene delovne operacije. Ugotovili so, da bi delavci in tudi mojstri potrebovali pet do šest let praktičnega dela, če bi se hoteli temeljito usposobiti za tako raznolika opravila in še potem bi bilo dvomljivo, če bi dosegli spretnost in storilnost, ki jo imajo in dosega delavci v podobnih tovarnah v tujini.

Končni zaključek prve tovrstne analize o organizaciji dela, storilnosti, donosnosti posameznih proizvodov in donosnosti podjetja kot celote je bil tale:

1. Slaba organizacija dela, ki med drugim izhaja iz preobsežnega izbora izdelkov, podražuje proizvode, ker so zastoji neogibni in storilnost majhna. Zavoljo tega, ker mojstri ne obvladajo svojega položaja in se izgubljajo v malenkostih, je kakovost izdelkov slaba, reklamacije so pogoste, izkoriščanje lesa majhno, kar prinaša nove in nove stroške. Zatorej je treba opustiti izdelavo vseh proizvodov, ki niso donosni in se omejiti na izdelavo največ deset do petnajst proizvodov.

2. Organizacijo dela je treba temeljito izpremeniti in jo potem stalno zasledovati, tako z vidika storilnosti dela kot donosnosti posameznih proizvodov in podjetja kot

celote ter jo postopoma izboljševati.

V skladu s temi zaključki so zadržali v galanteriji kot osnovni dejavnosti podjetja le okoli 15 proizvodov, ki so bili po tedanji analizi še najdonosnejši. Vzoredno s tem so se lotili reorganizacije dela v galanterijskih oddelkih in začeli postopoma prehajati iz obrtniškega na industrijski način proizvodnje. Tehnično vodstvo je proučilo posamezne delovne operacije, jih še bolj razdrobilo in začelo tako uravnanemu toku proizvodnje primerno razmeščati stroje. Posamezne operacije dela oziroma prehod izdelkov od stroja k stroju so povezali s »tekočim trakom«. Zavrgli so dokaj ustaljeno mnenje v naših tovarnah, da je mogoče preiti na verižni sistem dela oziroma sistem dela po tekočem traku samo če si podjetje oskrbi razne uvožene tekoče trakove, transporterje itd. Stroje so enostavno povezali z lesenimi žlebovi, po katerih delavke potiskajo polproizvode.

Analize o storilnosti dela in donosnosti, ki so jih opravili lani in letos, so jih opozorile, da je njihov proizvodni načrt še vedno preobsežen. Zato so v galanteriji opustili še deset proizvodov. Ob tolikšem zoženju proizvodnje ali pravilne rečeno specializiranju so ugotovili, da imajo dvajset strojev preveč in da lahko brez škode odpuste nad 80 delavcev. Stroje za eno ali dve delovni operaciji, ki pa so jih potrebovali, so začeli izdelovati v svoji mehanični delavnici (doslej so izdelali že nad 30 strojev).

Prehod na izdelavo samo petih proizvodov in prehod iz tipičnega obrtniškega na industrijski način proizvodnje je seveda vplival na silen porast storilnosti dela. Človek skorajda ne more verjeti porastu storilnosti, izraženemu z odstotki, če ne bi bile te številke podprte še s finančnimi rezultati in podatki, koliko časa so poprej potrebovali za določen proizvod in koliko časa porabijo za posamezne proizvode sedaj.

Lani v drugem polletju je storilnost dela porasla za 42 odstotkov nasproti doseženi storilnosti v prvem polletju. Letos v prvem polletju pa je storilnost znova porasla za 32 odstotkov proti storilnosti, ki so jo dosegli v drugem polletju lani.

Ob reorganizaciji proizvodnega procesa je delavka prirezala v osmih urah 4.000 obešalnikov. Tri mesece nato jih je prirezala 8.000, v naslednjih treh mesecih jih je prirezala 12.000, sedaj pa prireže tudi po 19.000 obešalnikov v osmih urah. Podobne delovne učinke dosegajo delavke pri rogličenju in drugih delovnih operacijah. Delavec, ki dela pri tračni žagi, je sprva izre-

zal 1.500 segmentov, sedaj jih izreže 4.800. Pred petimi meseci so za izdelavo 100 obešalnikov znamke »Wichbon« potrebovali 24 ur dela. Sedaj potrebujejo za 100 obešalnikov samo 9 in pol ure dela.

Tolikšen porast storilnosti in vzoredno s tem porast proizvodnje je seveda rodil ustrezajoče finančne rezultate. V prvem polletju letos je znašala vrednost bruto proizvodnje 255 milijonov dinarjev. Samo v tretjem tromesečju letos pa je znašala vrednost bruto proizvodnje 205 milijonov dinarjev. Medtem ko so v letošnjem prvem polletju, to je v šestih mesecih ustvarili 29 milijonov dobička, so ga ustvarili samo v tretjem tromesečju 40 milijonov dinarjev.

Uspehi, ki so jih dosegli v Kombinat lesne industrije v Logatcu, so vsekakor zavidanja vredni. Vendar vodstvo podjetja z njimi še ni zadovoljno. Pravijo namreč, da so šele na pol poti tako glede izkoriščanja lesa, delovnega časa, storilnosti itd., če namreč primerjajo dosežene rezultate z rezultati, ki jih dosegajo v tovrstnih tovarnah v tujini. Kot rečeno, so potrebovali za izdelavo sto kosov obešalnikov znamke »Wichbon« pred petimi meseci 24 ur dela, sedaj pa potrebujejo samo 9 in pol ur dela. V podjetju pravijo, da potrebujejo v neki ameriški tovarni samo 4 in pol ure dela za 100 enakih obešalnikov.

V podjetju upajo, da se bodo še z boljšo organizacijo dela približali temu izdelovalnemu času ne samo pri omenjenih obešalnikih, temveč tudi pri drugih proizvodih.

Prav tako še niso zadovoljni z izkoriščanjem delovnega časa. Analize so pokazale, da so delavci pred reorganizacijo proizvodnje v eni izmeni efektivno delali le 3 in pol ure, sedaj pa efektivno delajo v eni izmeni pet in pol ur, čeprav bi človek po teku dela v galanterijskem oddelku sodil, da dosežejo boljše izkoriščanje delovnega časa. Toda kolikor bolje izkoriščajo delavci delovni čas pri izdelavi nekaterih proizvodov, toliko slabše ga izkoriščajo pri drugih. Delavci, zaposleni pri izdelavi »Wichbon« obešalnikov efektivno delajo šest ur, delavci, zaposleni pri izdelavi pohištva in drugih proizvodih pa efektivno delajo samo štiri ure v eni izmeni. Uvedba tekočega traku, ki ga izdelujejo v mehanični delavnici in ga bodo v kratkem namestili v galanterijskem oddelku za prenos »Wichbon« obešalnikov, bo izkoriščanje delovnega časa še izboljšala. Računajo namreč, da bodo lahko poslej izdelali 3.000 obešalnikov na dan več (sedaj jih izdelajo dnevno okoli 12.000). Tekoči trak pa bo tudi pocenil posamezen obešalnik za dvajset dinarjev.

V merilu vsega podjetja se bo povprečje o izkoriščanju delovnega časa še občutneje dvignilo, ko bodo v mizarški delavnici opustili obrtniški način proizvodnje in ga zamenjali z industrijskim. Prav sedaj namreč opuščajo izdelavo posameznih proizvodov in mislijo mizarje specializirati samo za izdelavo dveh vrst vitrin. S tem bodo pospešili rast storilnosti in znižali izdelavne stroške. Reorganizacijo proizvodnega pro-

(Nadaljevanje na 11. strani)

Povsod v delavnicah, pri strojih kupi polizdelkov... veliko nepotrebnega prenašanja brezplodnega tekanja, čakanja... Tako je bilo še pred meseci v Kombinat lesne industrije v Logatcu.

V A R Č U J M O

Denarni zavodi pri nas in po svetu opozore prebivalstvo vsako leto dne 31. oktobra na velik pomen varčevanja. Drugod po svetu praznujejo svetovni dan varčevanja že 25 let, pri nas ga bomo letos praznovali šele tretjič.

Hvalevredno je, da se pri nas šteje vlagatelj in vlog z vsakim letom, da skoraj vsakim mesecem zvišuje. To nam na primer kažejo že podatki o vlogah enega izmed denarnih zavodov, — Mestne hranilnice ljubljanske. V ta zavod, ki je začel znova poslovati pod tem imenom leta 1952 je tedaj vložilo 21.706 vlagateljev 100 milijonov dinar. prihrankov. Leto na to je vložilo 24.000 vlagateljev že 222 milijonov, leta 1954 je vložilo v ta zavod 28.000 vlagateljev 461 milijonov dinarjev prihrankov, lani so hranilne vloge porasle na 803 milijone dinarjev, vložilo jih je 37.000 vlagateljev, letos do septembra pa je vložilo v ta zavod 41.000 vlagateljev 1.142 milijonov dinarjev svojih prihrankov.

V merilu vse Slovenije so lani prebivalci vložili v razne denarne zavode nad 3 milijarde dinar-

jev prihrankov, v merilu vse države pa so znašale hranilne vloge okoli 14 milijard dinarjev.

Lani so prejeli vlagatelji samo v Mestni hranilnici ljubljanski 31 milijonov obresti, letos pa bo hranilnica pripisala vlagateljem 51 milijonov obresti.

Seveda bi veljalo preiti še na druge oblike varčevanja, predvsem na namenske oblike, na primer, da otroci v šolah zbirajo denar za izlete, letovanja, odrasli za dopuste in podobno in morda bi kazalo celo te vloge nekoliko bolj obrestovati. Sicer pa je varčevanje v šolah že kar precej razvito. V šolah ljubljanskega okraja na primer je 3.300 vlagateljev vložilo 1.300.000 dinarjev v ta zavod. Otroci pa imajo 9.000 hranilnikov in so v njih prihranili 33 milijonov dinarjev.

Varčevanje je pomembno tako za posameznika kot tudi za skupnost, izredno pomembno predvsem za mladino, ker že v mladosti premišlja, kako bo obrnila vsak dinar. Vlagateljem se denar obrestuje, za skupnost pa je varčevanje tudi pomembno, ker se ob vse večjih vlogah zmanjšuje denarni

obtok, saj denar, vložen v hranilnicah, nenehno kroži.

Samo ta denarni zavod je na primer lani iz hranilnih vlog izplačal 8.300 kreditov v znesku 1.282.000.000 dinarjev, (od tega 373 milijonov dinarjev potrošniških kreditov). Letos do oktobra pa so v tem denarnem zavodu izplačali 3.300 kreditov v znesku 1.290.000.000 dinarjev. (Od tega 270 milijonov dinarjev potrošniških kreditov, za pohištvo, radioaparate, razne gospodinjske stroje itd. Potrošniški krediti samo navidezno upadajo. Odkar izplačuje Mestna hranilnica ljubljanska kredite v čekih in ne več v denarju kot prej, iščejo potrošniki kredit tudi pri drugih denarnih ustanovah in ne samo pri tej).

Ob pripravah na ta praznik pa človek nehoti pomisliti tudi na razne oblike razsipanja v naših podjetjih. Razsipanja, ki nima nič skupnega z varčevanjem splošno družbenih sredstev. V nekaterih trgovskih podjetjih na primer »znižujejo« cene blagu pod različnimi izgovori kot »defektno, nekurantno, zbledelo« blago, itd. Ugodnosti takega zniževanja, ki gre na račun skupnosti, pa je navadno deležen le ozek krog potrošnikov, največkrat le ozek krog kolektiva. V sedmih proizvodnih podjetjih Slovenije so na primer lani oškodovali skupnost za nad 9 milijonov dinarjev s prodajo blaga pod lastno ceno, z ustanavljanjem raznih »črnih« fondov, prijemanjem izletov, ki so stali tudi po več sto tisoč dinarjev, kolektivnimi obiski velikih »brzplačnih« uslugami in podobno.

Ob svetovnem dnevu varčevanja, ki je sicer praznik kolektivov denarnih zavodov, velja torej tudi v ostalih kolektivih razmišljati o varčevanju ter si prizadevati, da bo vsakdo ravnal s splošno ljudskim denarjem kot da je njegova osebna last.

Stroji so razvrščeni po tehnološkem procesu dela in povezani med seboj s tekočim trakom iz lesa... Nič več brezplodnih gibov, ni več čakanja na polizdelke... Tako je danes v Kombinat lesne industrije v Logatcu. Storitnost je občutno porasla, vendar pravijo, da so šele na pol poti!...

Šola za izobraževanje odraslih

V Slovenskih Konjicah že nekaj časa pripravljajo ustanovitve šole za izobraževanje odraslih, v prvi vrsti za člane organov delavskega in družbenega upravljanja. Tečaj izobraževanja bi trajal šest mesecev, to je od oktobra do aprila, predavanja bi bila pet ur tedensko. V okvirnem programu so tile predmeti: slovenščina, računstvo, delavsko in družbeno upravljanje itd. Seveda je tu zajetih več praktičnih stvari, s katerimi se delavci srečujejo vsak dan pri upravljanju podjetij, v raznih svetih, komisijah in ostalih družbenih organih. Na tečaju bodo predavali prosvetni delavci s konjiških šol, gospodarstveniki in vodilni

funkcionarji množičnih organizacij.

V zvezi z ustanovitvijo tega tečaja je treba povedati, da se organizatorji še niso zednili, če bo treba ob zaključku polagati potrebne izpite. To vprašanje je zlasti važno za tiste delavce, ki nameravajo položiti izpit za višjo kvalifikacijo ter morajo za to imeti določeno splošno in strokovno znanje. Če bi delavci obiskovali ta tečaj, bi bili potem oproščeni polaganja splošnega dela izpita. O vseh teh problemih se bodo podrobneje pogovorili na skupnem sestanku sindikalnih odborov, predsednikov delavskih svetov in upravnih odborov iz posameznih podjetij. L. V.

Storitnost in donosnost

(Nadaljevanje z 10. strani)

cesa dela terjajo sami delavci, zaposleni v mizarški delavnici.

V Kombinat lesne industrije v Logatcu so tudi prelozili s prakso, da mora mojster voditi prav vse posle hkrati v svojem obratu. Prav tako kot se morajo delavci specializirati za posamezne delovne operacije, se morajo po njihovem mnenju specializirati tudi mojstri za določen posel. Zato so pred mesecem dni v galanterijskem obratu določili posameznim mojstrom specialne naloge. Prvi mojster odgovarja v obratu za disciplino, za kakovost izdelkov in pogoje dela. Drugi mojster skrbi za promet, to je pravočasno dostavo materiala. Tretji mojster pa skrbi samo za vzdrževanje strojnih naprav. Sedaj ko imajo mojstri ožji delokrog in se na svojem področju ukvarjajo le z določenimi nalogami je v obratu še mi večji red. Delovna disciplina se je še izboljšala, na delovnih mestih so pravočasno pripravljeni surovini oziroma polizdelki, okvar strojnih naprav je neprimerno manj, zastoji so se zmanjšali na minimum itd. Pred tremi meseci so na primer od 190 motorjev, pregoreli štirje motorji v mesecu dni, sedaj jim je pregorel samo en motor. Prej so mesečno izmenjali 18 ležajev pri strojih, sedaj so jih izmenjali le 6. Prej so mesečno porabili za 40.000 dinarjev pogonskih jermenov, sedaj jih porabijo samo za 12.000 dinarjev, čeprav tempo dela nenehno narašča. Tudi to specializiranje mojstrov za določena opravila je rodilo prav tako dobre rezultate kot specializiranje delavcev za določene delovne operacije.

Uspehi, ki so jih dosegli v Kombinat lesne industrije v Logatcu s to temeljito reorganizacijo dela, s prehodom iz obrtniškega na industrijski način proizvodnje, so najbolj jasen dokaz, kako silno bo lahko porasla storitnost dela v lesnopredelovalni stroki in tudi v tovarnah drugih panog, če se bodo podjetja specializirala za izdelavo posameznih proizvodov, če bodo opustila preobsežne proizvodne programe in temu ustrezno tudi prilagodila tehnološki proces dela. Peter Dornik

GOSPODARSKE VESTI

Ljubljani obetajo nova stanovanja

Minul teden je bila seja II. kolektivnega organa Zavoda za stanovanjsko izgradnjo OLO Ljubljana. Člani so obravnavali projekt gradnje stanovanj v letu 1957. Zavod bo v prihodnjem letu usmeril svoje delovanje predvsem na eno ali dve večji gradbišči v manjši meri pa tudi na pozidavo nezazidanih površin v središču mesta. Vsako naslednje leto naj bi bilo v gradnji okoli 2000 stanovanj v različnih fazah gradnje, tako da bi bila stroji čim bolj racionalno izkoriščeni. V savskem naselju mestnega gradbišča stolpnice, to je desetnadstropnih zgradb v Sisku naj bi naslednje leto zgradili šest blokov v obliki nozete, v katerih bo skupno 230 stanovanj. Prav tako mislijo graditi stanovanja tudi v drugih predelih mesta. Ljubljani se obeta v naslednjem letu 1337 novih stanovanj. Vrednost vseh gradenj s komunalnimi gradnjami pa je približno 2 in pol milijarde dinarjev.

Nov način črpanja nafte na lendavskih poljih

Na velikem naftnem polju v Petišovcih pri Lendavi so začeli pridobivati nafto po tako imenovanem frakturiranem sistemu. V nastreljen naftni sloj potisnejo s posebnimi stroji viskozno

nafto (ki se dobi z dodajanjem kemikalij), z drobnim peskom pod pritiskom okoli 500 atmosfer. S tem se razširijo pore v naftnem peščenkju in proizvodnja nafte se lahko poveča tudi do deseterkrat. Prva vrtna, ki so jo frakturirali, je povečala svojo proizvodnjo skoro za štirikrat. V postopku je še frakturiranje ostalih vrtn. Stroje za ta način pridobivanja nafte smo kupili v ZDA in sicer med prvimi v Evropi.

Avstrijska proizvodnja petroleja upada

V avgustu je prišlo v Avstriji do zmanjšanja proizvodnje surovega petroleja. V avgustu je znašala proizvodnja 286.640 ton, to je za 3.000 ton manj kot v juliju. Upada tudi proizvodnja zemeljskega plina. V avgustu je znašala 50.363.000 kubičnih metrov in sicer za 879.000 kubičnih metrov manj kot v juliju.

Specializacija hrvatskih kmetijskih strokovnjakov

Kmetijsko-gozdarska zbornica Hrvatske je razpisala natečaj za specializacijo 50 strokovnjakov-kmetijev, ki naj bi odšli v ZDA, Francijo, Nemčijo, Anglijo, Italijo, Holandijo, Dansko in Švico. Specializacija bo trajala dva do šest mesecev. Prednost pri odhodu na specializacijo imajo predvsem strokovnjaki iz proizvodnje.

Avtomobili na kredit?

V Zvezni trgovski zbornici so razpravljali o nakupu avtomobilov za široko potrošnjo. Uvozili naj bi določeno število malih osebnih avtomobilov, ki bi stali od 600.000 do 650.000 dinarjev in ki bi jih lahko potrošniki kupili na petletno odplačilo. Podjetja teh avtomobilov ne bi mogla kupovati. Za sedaj je to samo še predlog Zveze trgovskih zbornic.

Gospodarska pogajanja s Francijo

V Parizu je zasedal francosko-jugoslovanski mešan odbor, ki je razpravljalo o ekonomskem sodelovanju v tehnični pomoči med obema državama.

Trgovina z arabskimi državami

Letos do septembra smo v arabske države prodali blaga v vrednosti 5.409.000 dolarjev. Izmenjava blaga z arabskimi državami se bo še povečala. Seveda se tudi na teh tržiščih pojavljajo razne nerodnosti naših izvoznih podjetij, to je, da ponujajo razna podjetja eno in isto blago pri istih tržnikih, med seboj ne lojalno konkurirajo, blago je preslabo opremljeno, poškodeje se zaradi malemnega iztovarjanja itd. V zvezni zunanje-trgovski zbornici pravijo, da bi bilo potrebno za napredek izvoza organizirati razstavljanje

blaga na trgih, urediti odnos jugoslovanskih izvoznikov do proizvajalcev in smotrneje izkoristiti dosežanje izkušnje.

V pripravi je nov trgovinski sporazum z Egiptom

V začetku prihodnjega meseca se bodo začela pogajanja med gospodarskimi organizacijami Jugoslavije in Egipta za sklenitev novega trgovinskega sporazuma. Jugoslovanski izvoz v Egipt je do srede septembra dosegel nad 700 milijonov dinarjev.

Razširjenje pristanišča v Sisku

Pristanišče v Sisku, ki je najpomembnejše prometno središče te vrste v Hrvatski, bodo znatno razširili. Letos so pretovorili v tem pristanišču okoli 300.000 ton tovora, po razširjenju pa se bo povečala zmogljivost pristanišča na približno milijon ton blaga. Razširili bodo pristan v dolžini 600 m, nakupili nekaj velikih električnih žerjavov in druge mehanizacije. Razširitev naj bi bila zaključena v treh letih. Vzporedno z razširjenjem luke misli podjetje »Donavski Lloyd« v Sisku do konca leta 1959 povečati zmogljivost rečne brodovja od sedanjih 40.000 ton na približno 90.000 ton. Tankerji bodo imeli zmogljivost 60 tisoč ton.

SVEČANOST, KAKRŠNE ŽE DOLGO NE POMNIJO

Spomenik so odkrili

V Sentjurju pri Celju je bila pretečilo nedeljo svečanost kakršne probivalce, bližnje in daljnje okolice ne pomnijo. Odkrili so spomenik 132 padlim borcem, žrtvam fašističnega terorja v letih 1941 - 1945., ter Francu Matigaju, borcu za osvoboditev Slovenske Koroške v prvi svetovni vojni.

Svečanosti je prisostvovalo več tisoč ljudi, med njimi tudi vidni politični in gospodarski voditelji ter zastopniki koroških borcev iz prve svetovne vojne.

Svečanosti so začeli že v soboto s slavnostno akademijo.

Na dan odkritja spomenika je v zgodnjih jutranjih urah godba železarna »Štore« oznanala veliki dogodek. Ob 10. uri se pričele glavne svečanosti. Po govorih je odkrit spomenik, ki ga je izdelal Ciril Cesar, narodni heroj tovariš Efenko in ga predal v varstvo predsedniku občine tovarišu Petru Hlastecu. Navzoče je najbolj ganila zaobljuba tovarišice Zupanc Amalije, žene pokojnega borca, govor Milene Zupanc, hčerke pokojnega borca in govor Čurčič Jožeta, sina pokojnega borca. Ti

govori so dali slavlju poseben pomen in pečat.

Po končani slovesnosti je krajevna organizacija ZB NOV pridela ožjim sorodnikom padlih žrtev, zastopnikom koroških borcev in ostalim gostom svečano kosilo, kjer so se v prijetnem vzdušju pogovorili o slavnih dneh.

Organizacija ZB NOV je ob

tej priliki razvila tudi svoj prapor. Ob koncu moram poudariti, da je bila ta svečanost lepo in skrbno pripravljena. Tudi zunanje lice Sentjurja, kakor razpoloženje ljudi, je pokazalo, kako globoko cenijo tovariše, ki so darovali svoja življenja, da mi lahko živimo svobodno in ustvarjalno življenje. J. M.

»DELO IN VARNOST«

Izšla je 6. številka strokovnega časopisa »Delo in varnost«, ki ga izdaja Zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS v Ljubljani. Po svoji aktualni, pestri vsebini in strokovni tehnosti prispeva časopis pomemben delež k prizadevanju za pravilno, smotno gospodarjenje in uvajanje sodobnih organizacijskih metod v našem gospodarstvu, zdravstveno tehnično vzgojo in zaščito pri delu in povečanje storilnosti dela.

Nova številka prinaša naslednje sestavke: Franjo Aleš: »Čedalje bolj se uveljavlja ekonomski značaj dela«. Jože Navinšek: Nagrajevanje na kmetijskih posestvih. Zdravko Neuman: Izbiira poklica in njen pomen za usposabljanje strokovnih kadrov. Inž. Janko Svajger: Var-

nost pri delu v luči statistike — izguba narodnega dohodka. Inž. M. Battestin: Barva kot zaščitno sredstvo. Novi tip plinske maske, Podložek za naličnico respiratorja, Zaščitna obutev. D. Belle: Nov način pritrjevanja obvez pri ranah. Inž. Lojze Zupančič: Varnostna navodila za rudarje. Inž. Boris Gostiša: Prirodni brusilni in umetni brusilni koloti. Na koncu objavlja časopis poleg drobnih poročil tudi seznam tujih strokovnih publikacij o problematiki organizacije dela.

PRODAMO

kompletno napravo za mokro apretiranje, obstoječo iz dvovaljnega foularda, delovne širine 1600 mm in pokončnega sušilnega stroja s sedmimi bakrenimi valji in razpenjalno verigo.

**BOMBAŽNA TKALNICA
VIŽMARJE**

Preklic sindikalskih knjižnic

Sindikat delavcev in uslužbencev gostinsko-turistične stroke, podružnica št. 19, Ljubljana, preklicuje izgubljene sindikalne knjižnice za naslednje člane: Gračner Viktor, Zore Jožica, Fabjan Dragica, Hudež Ivanka, Cerar Evgenija, Seremet Anica.

Komisija za razpis mest direktorjev podjetij pri Občinskem ljudskem odboru Ljubljana-Bežigrad, razpisuje v smislu 10. člena Zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov

mesto DIREKTORJA

trgovskega podjetja »LESNINA«
Ljubljana, Parmova 37/III

Kandidat mora imeti pravno ali ekonomsko fakulteto in 4 leta prakse, ali popolno srednjo šolo z 10 letno prakso, ali pa nepopolno srednjo šolo in 15 let prakse ter položen strokovni izpit. Poleg navedenih pogojev mora imeti tudi določeno kvalifikacijo za zunanje trgovinsko poslovanje.

Kolkovane ponudbe z opisom strokovne prakse in življenjepisom je poslati Občinskemu ljudskemu odboru Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana, Parmova 33, najpozneje do sobote, 10. novembra 1956.

GRADBENO PODJETJE

„MEGRAD“

LJUBLJANA, Kofnikova 10

sprejme za dela v Ljubljani večje število nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev ter zidarjev in tesarjev. Samska stanovanja in hrana v lastni menzi preskrbljena. Delo po učinku.

Verzirane moške moči za RAČUNOVODSTVO

iščemo s takojšnjo nastavitvijo. Ponudbe v oglasnem oddelku pod »Izvozno podjetje«.

CELJSKA TISKARNA CELJE

potrebuje kvalificirane in visokokvalificirane

KNJIGOTISKARJE

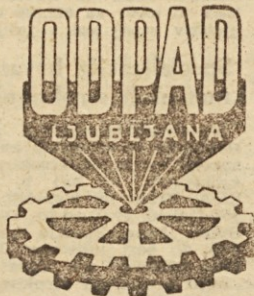
Nastop službe je mogoč takoj ali pozneje. Plača po tarifnem pravilniku.

Ponudbe pošljite na
CELJSKO TISKARNO
CELJE

poštni predal št. 33

PODJETJE ZA PROMET Z ODPADKI

LJUBLJANA, Parmova 33

telefon h. c. 30-575, 32-664, direktor 32-732 — brzojavni: ODPAD LJUBLJANA — s svojimi odkupnimi postajami v vseh večjih krajih Slovenije

ODKUPUJE vsako količino odpadkov kovnega in litega železa, barvastih kovin, tekstila, papirja, gume, stekla in kosti.

DOBAVLJA industriji, obrti in drugim potrošnikom vse vrste strokovno sortiranih odpadkov, krpe za čiščenje, čistilno bombaževino itd.

Podjetje ima lastne sortirnice tekstilnih odpadkov, papirja in kovin. Prevzemamo vse vrste demontaž in kasacij dotrajanih objektov z lastnimi tehnično opremljenimi ekipami.

VSEM BRALCEM IN NAROČNIKOM »DELAVSKE ENOTNOSTI«

»Delavska enotnost« — glasilo sindikatov Slovenije opravlja važno vlogo stalnega obveščevalca in svetovalca — še posebno s področja delavskega in družbenega upravljanja.

Prav zaradi tega je »Delavska enotnost« najboljši informator in posredovalec pri prodaji in nakupu blaga, iskanju delavcev itd.

Da bi omogočili gospodarskim organizacijam in ustanovam dobiti čim hitreje potrebne tehnične kadre — inženirje, tehnike in visokokvalificirane delavce in, da bi tudi tem tehničnim strokovnjakom omogočili ustrezno službo, že objavlja »Delavska enotnost« vse vrste oglasov, razpise za delovna mesta, za študentske, licitacije in druge važne objave ter obvestila.

Ker so vsa naša industrijska podjetja, gospodarske organizacije in ustanove naročene na »Delavsko enotnost«, je oglašanje v našem časopisu zelo uspešno.

Objavljajte v »Delavski enotnosti« tudi čestitke za državne, občinske in krajevne praznike ter novoletna voščila.

Za vse informacije in naročila se obračajte na Upravo »Delavske enotnosti«, Ljubljana, Cufarjeva 1, telefon 30-046.

UPRAVA »DELAVSKE ENOTNOSTI«

Ugodno prodamo večje število lesno in kovinsko predelovalnih strojev:

1. SKOBELNE STROJE ZA LES
2. VERIŽNE REZKARJE
3. VRTALKE
4. ČELILNIKE
5. ELEKTRIČNE ŽAGE
6. BRUSILKE
7. KONTROLNE NAPRAVE ZA SUŠILNICE (fox-bor)
8. PARNO LOKOMOBILLO »LANZ«

Za podrobna pojasnila se obrnite na

KLI Logatec

telefon 1 ali 22

FESTIVAL AMATERSKIH GLEDALIŠČ JUGOSLAVIJE

V bodoče — vsakoletno srečanje

Pretekli teden je bilo v Tuzli, tem industrijskem središču mlade Bosne, zelo živahno. Moderna gledališka hiša je bila večer za večerom polna vedrih gostov, na ulicah je bilo slišati poleg hrvatskega tudi makedonski in slovenski jezik, na železniški postaji je bilo podnevi in ponoči zažuda veliko ljudi. Ves ta vrvež je bil zunanji odraz prvega jugoslovanskega festivala amaterskih gledališč, ki je bil posvečen pred sto leti umrlemu srbskemu dramatik Jovanu Steriji Popoviću. Igralske skupine iz Travnička, Vrnjačke Banje, Kočevja, Djevdjelije, Kikinde in Našic so prepotovale stotine kilometrov, da hvaležni tuzlanski publiko pokažejo svoje igralske stvaritve in da obenem kar najbolj uspešno zastopajo posamezne republike. Ta bogata manifestacija gledališke kulture, je bila zanimiva tembolj, ker so bila na programu izključno Sterijina dela. Ocenjevalna žirija je imela tako redko priložnost, da je mogla izbrati kandidat za najboljša mesta med različnimi interpretatorji istih odskih del.

Nivo predstav je bil sorazmerno visok, v posameznih primerih celo izredno visok. Vsi režiserji se sicer niso najbolj približali avtorjevemu duhu, toda pokazali so toliko svojevrstnih zamisli, da jih ni bilo mogoče puščati v nemar.

Komedijo Zia žena so na primer igrali travniški amaterji kot burkasto grotesko, dvejdjelinski amaterski teater zadržano niansirano igrilo z opazno socialno noto, do čim so jo igralci iz Našic kar najbolj približali domačemu, neposrednem tonu in izluščili iz nje komične elemente, posebno v odnosih med služničadjo in gospodo. Skupini Kikinde je bila za dovrš no uprizoritev Kir Janje podeljena prva nagrada, za kar ima seveda v dobrisni meri zaslugu nosilec naslovne vlo-

ge Sava Pavlovič, ki že več kot 30 let sodeluje na amaterskih odrih. Tudi uprizoritev slovenskih predstavnikov iz Kočevja na festivalu ni ostala nezapažena. Čeravno je Slovencem Sterija manj znan kot ostalim udeležencem, predvsem so nam bila zaprta vrata sočnega Sterijinega jezika — so vseeno kočevski igralci dosegli pri hrvaško govoreči publiko izreden uspeh, nosilka osrednje vloge (igrali so Pokondireno tikvo — Pogospodeno butico) Melita Jelenčeva pa je za svojo temperamentno tgro prejela nagrado.

Ob koncu festivala so imeli predstavniki republiških zvezkulturno-prosvetnih društev posvetovanje o gledališkem amaterstvu v naši državi.

Ugotovili so, da je ta veja naše kulturne dejavnosti v zadnjih letih kvantitativno in kvalitativno znatno napredovala, za kar je bil dokaz tudi festival sam. Sporazumeli so se, da so poklicne gledališke institucije v znatnejšem obsegu dolžne pomagati igralcem-amaterjem in da je treba nuditi bodočim učiteljem za njihovo sodelovanje v amaterskih gledališčih vso pomoč. Nadalje so bili soglasni, da je pomankanje primernih tiskanih odskih del ena glavnih ovir za uspešno delo in se dogovorili za čim hitrejšo izmerno razpoložljivih del. Posvetovanje je bilo zaključeno s sklepom, da postane festival vsakoletna manifestacija amaterskih gledališč v Jugoslaviji.

Rimljani so imenovali barbabe vse tiste narode, ki so živeli izven meja njihovega cesarstva, a prav posebej narode na severu. Ti barbarski narodi so imeli svojo umetnost že v predkrščanski dobi in mremo o njej sklepati samo iz najdb v grobovih in nase-ljih. Po pokristjanjenju pa so prevzeli oblike, ki jih je prinesla cerkev, vendar svojega linearno plosko-vitega krasilnega stila niso mogli zatajiti. — Na sliki: Plošča krstilnega kamna v stolnici v Čedadu (Furlanija).

3 FILMSKEGA PLATNA

Vesele zgodbe vojaka Brovkina

Vesele zgodbe vojaka Brovkina je obetajoč naslov nove sovjetske filmske komedije, ki pa ni upravičila vseh pričakovanj. »Volga, Volga«, »Pastir Kostja«, to sta še vedno vzora, ki ju nobena kasnejša sovjetska filmska komedija ni dosegla, kaj šele presegeja. V zadnjem razdobju, po uspehih sovjetskih filmih na raznih festivalih, smo pričakovali predvsem pri zabavnih filmih večjo sprostitev. V filmu »Trije tovariši« je bil ta korak nakazan, medtem ko pomenijo »Vesele zgodbe vojaka Brovkina« vrnitev na kliširano, plakato slikanje življenja.

Koliko igrivega, zdravega ljudskega humorja, koliko satiričnih bodic je bilo združenih samo v »Pastirju Kostju«. Tam so bili prikazani dogodki v ljudeh. Oblikovalci tega filma so uspeli na zelo izvirni, duhoviti način prikazati razliko med preprosto, živo ljudsko umetnostjo in šarla-

tanstvom. V filmu ne zasledimo nabreklosti, vzvišenih besed, ki nas ne prepričajo in ne ogrejejo. Vse je naravno, razumljivo, človeško.

Filmska komedija »Vesele zgodbe vojaka Brovkina« prikazuje zasanjanega, nerodnega in nesrečno zaljubljenega komsomolca, kolhoznika Brovkina. Harmonika in dekle — to je njegov svet. Delo, odgovornost — tega nesrečni fant skoro ne pozna. Razen matere vsi obupujejo nad njim. Svine spuši v vrt, kamion zapelje v reko. Oddahnejo se šele takrat, ko dobi fant poziv k vojakom. A tudi tu ponav-

lja nerodnosti, vsi obupujejo nad njim, razen predstojnikov, ki so prepričani, da bo še dober vojak. Na komsomolskem sestanku, ko Brovkina kritizirajo, se v fantu zgani. Kmalu je najboljši vojak.

Osnovna ideja — zaupati, verovati v človeka, ki prepleta ves film, je lepa, vendar tudi zelo občutljiva. Z majhnim neposlukom, s tendenčnostjo, s podčrtavanjem psihološko ne dovolj utemeljenih prizorov se zamisel izaljša in doseže prav nasprotni učinek. In prav tej slabosti niso ušli oblikovalci te filmske komedije. Brovnikovo prerojenje je

premalo verjetno, ne prepriča nas, ker je vsa zgodba, način igranja, besede, ki jih govorijo junaki, papirnato, neživo. To pa je tudi glavna slabost filma.

Je pa v filmu nekaj drobnih biserov, vendar premalo za res dober film. Otožna, značilna ruska pesem, nekaj prizorov, ko »prerojeni« Brovkin preseneča svoje tovariše in vaščane, je toplih, pristrčnih in so filmu v čast. Najhuje nasprotje v filmu pa je domačnost, pristrčnost na voji in stroga disciplina v vojski. Morda nas prav to huje moči, kot se zavedamo

Jeseniške knjižnice

Pošolski izobrazbi posvečajo v jeseniški občini veliko skrb; prirejajo strokovne in jezikovne seminarje in redna zanimiva predavanja. Krog poslušalcev se iz leta v leto veča.

Veliko delo pri izvenšolski izobrazbi delovnih ljudi in mladine na Jesenicah in tudi v okoliških vaseh pa opravijo Ljudske knjižnice, ki jih je v občini 10. Kljub temu, da morajo te knjižnice premagovati velike, šestokrat skoraj nepremostljive težave, vseeno uspešno opravljajo svoje kulturno poslanstvo med delovnimi ljudmi za mladino. Ljudske knjižnice poslujejo v Zirovnici, na Koroški Beli, na Jesenicah, na Blejski Dobravi, Hrušici, Mojstrani in v Kranjski gori. Te knjižnice imajo nad 40.000 leposlovnih, strokovnih in znanstvenih knjig. Knjižnice si med seboj tudi izposojajo in zamenjujejo knjige. Med domačimi avtorji so najbolj cenjeni Bevč, Jurčič, Finžgar, Milčinski, Kersnik, Cankar in Prežihor Voranc. Poleg teh pa bralci tudi radi segajo po delih mlajše literarne gene-

racije in po delih svetovnih avtorjev.

Zelja po lepem in koristnem branju se ne izraža samo po obisku v knjižnicah, temveč jo je opaziti tudi v Ljudski čitalnici, ki jo oskrbuje in vzdržuje jeseniška

Svoboda s pomočjo sindikalne organizacije v železarni Jesenice. V čitalnici je bogata izbira dnevnega časopisa, tednikov in mesečnikov, poleg tega pa tudi lepo število tehničnih in ilustriranih revij.

PROSVETNA DEJAVNOST V KONJSKI OBČINI

14 PROSVETNIH DRUŠTEV

Občinski odbor Zveze Svobod in prosvetnih društev je pred kratkim na svoji seji razpravljalo o bližnjih občinskih zbora družtev na svojem področju. Vseh prosvetnih društev v občini je 14, od tega dve Svobodi. Poleg splošnega izobraževalnega dela v letošnjem zimskem času bo svet priredil tudi krajše tečaje za režiserje, knjižničarje in za šminkanje. Tečaji bodo povezani s praktičnim delom. Tako bodo knjižničarji obiskali konjsko knjižnico in si ogledali njeno poslovanje, režiserji bodo navzoči pri vajah igralske družine in pri njeni generaliki. Svet je ob tej priložnosti razdelil tudi med knjižnice v občini 50.000 dinarjev.

V splošnem izobraževalnem delu bo dokaj veliko vlogo igrala šola za izobrazbo odraslih v Slovenskih Konjicah. Ljudska univerza pa pripravlja v Slovenskih Konjicah vrsto predavanj.

L. V.

V PARTIZANSKIH PREDELIH

Preteklo nedeljo je moški pevski zbor KUD Bratov Ipa-vec, v katerem pojejo mnogi kovinarji iz Štor, gostoval v znanih partizanskih predelih Planini pri Sevnici, Dobju in Prevorju. Gostovanje je lepo uspelo. Zbor šteje 30 članov, med katerimi je polovica mladih fantov. Vodi ga že več let uspešno tovariš Ernest Rečnik, upravitelj nižje gimnazije.

J. M.

Veno Pilon: Tipi z Montparnassa (suha igla, 1951) so ljudje, ki jih umetnik vsak dan srečuje v Parizu. Karakteriziral jih je le z najnujnejšimi nervoznimi obrisi, brez vsakega senčenja in modeliranja. Slikar Venno Pilon, doma iz Vipavske doline, je v septembru praznoval šestdesetletnico rojstva. Fašistično nasilje ga je pred 28-letji pognalo od doma in čeprav že dolga leta živi v Parizu, je ostal s svojo domovino močno povezan. Ko ga srečaš, robatega in širokosrčnega, v vrvežu tistega neusmiljenega pariškega življenja, si našel svojega človeka, košček domovine.

DOMITSKI PUNT

BUKOVNIKOVA bajta je čepela sredi ozke grape, ki se je iztekala dokaj položno v Hruševsko dolino, zato pa se je ostro zajedla v pobočje in se vila navzgor do skalnatih vrhov Dolomitov, nekako do tja, kjer jih je delila kakor britev ostra in ravna nemška meja, utrjena vsepovsod s španskimi jezdecji in minskimi polji. Tudi grapa je imela ime po Bukovniku in je bila svojega naziva vredna; po njenih bregovih so rasle košate bukve, a tudi hrastovina ni bila napak. Pravzaprav bi morala grapa nositi ime Osredka, kajti starčeve so bile le butare in žir, vse drugo, zemlja, nekaj košenic in ves les, pa je bilo last Osredkanjev, ki so si postavili gorsko kmetijo na majhni planoti vrh grape. Tudi sicer je bila grapa kaj nevhvaležna Bukovniku za svoje ime; hudournik, ki je drl vsako jesen in spomlad po njej, je nekajkrat letno preplaval njivico ob bajti, včasih pa še bajto samo.

Kljub vsem tem nevesočnostim pa bi se težko našel človek, ki ne bi vzljubil bajte, če bi jo videl le enkrat. Brž ko si iz doline zavil v grapo in se napotil po cesti ob potočku — hudourniku, povsem zaginjenem v vrbovje — si trčil ob nizko, z apnom beljeno in z velikimi srčastimi listi vlnske trte zastrto hišico. Iz zelenja te je pozdravilo le dvoje majhnih zamreženih oken, na pol zastavljenih s pelargonijami in nageljnji. Leseno ostrežje in rdečkasta streha sta še najbolj zgovorno klicali popotnika, ki se je bližal bajti. Za ta trud pa ga je nagradila javonjeva klop, po vsej dolžini prisojenjena ob steno in skrivajoča se pod širokim napuščem.

Toda ponos starega Bukovnika ni bila samo bajta. Levo polovico je res pozidal kot običajno; izbo s kmečko pečjo, kamro in kuhinjo; desno pa je preuredil za hlev, tako prostoren in lepo ometan kakor izba. V njej je ime; eno samo žival, kravo Romo. Ta je imela dve dobri lastnosti: vsako leto je povrgla telička in obetala je doživeti veliko starost. Če si vprašal njenega gospodarja, koliko je stara, se je ves blažen nasmehnil in dejal:

»E-e-e-j, naša Roma? Toliko kot jaz sam!«

»Kje ste pa, očka, odkrij to čudovito živalco?«

»Kupil, kupil! Leta ... 1925!« Pa se je zahihital in pokazal črvice zobe: »Poštena je bila tista gospodinja. Priteče za menoj in pravi: Jentata, Roma ne zna

voziti! Nič ne de, odvrnem, pri nas tako nima kaj!«

Morda poreče kdo, kaj ima Roma opraviti s partizani. Naj malo potpi. Roma po vsej pravici to zasluži, saj je s svojim mlekom nahranila najmanj odred. Kdorkoli se je zatekel v bajto — in to se je dogajalo vsaj skozi dobra tri leta — tega je Bukovnik počastil z latvico Rominega mleka. In Roma je prav tista leta, kakor da bi slutila zadrego in lakoto partizanov, dajala obilo mleka.

V tej bajti smo sedeli lepega jesenskega popoldneva 1942 in srkali mleko. Stari je kot običajno sedel na svoji »babi« (klop za tesanje grabelj) in zabijal zobe v grablje. Videli smo samo njegova zgrbljena pleča, na katera se je lepila bela platnena srajca in njegove zmršene, skoraj bele lase. Njegova žena je sedela ob peči s pletivom v naročju. Sin je bil v odredu, najstarejša hči pa kumirka in je prav tedaj potovala proti Ljubljani, ki je že tedaj bila opasana z bodočo žico, do katere se je tedaj raztezalo osvobojeno dolomitsko ozemlje.

Zvedeli smo, da je na pomlad tudi stari izvlekel puško iz skrnivališča in se pridružil vaščanom, ki so napadli italijansko kolono, ko se je vračala iz ofenzive na Ključu. Zato smo ga vprašali, kako je bilo tedaj, ko je »osvobajal Hruševsko dolino«.

Stari je dvignil glavo, drobno pomežiknil s svojimi dalekovidnimi očmi, si obrisal nos z veliko rdečo ruto in se zvito nasmehnil.

»Ej, dali smo jim po tisti njihovi kulturi!« je bruhnil. »Kaj bi se šopirili po naši dolini s tisto svojo kul-4-u-u-r-o, ko je pa naša prav tako dobra...« Besedo kultura je nalašč posmehljivo zategnil.

Nasmehal smo se in ga vprašali, če je bil tudi sam v vaški zaščiti. »Vsi smo bili, vsa dolina. Šest vasi, od Dvora do Gaberja. Bilo nas je za celo vojsko!«

Ker nas je ta akcija spominjala na pravi kmečki punt — vstaja je zajela vse, kar je moglo nositi orožje — smo zaprosili starca, da nam opiše te zanimive dogodke.

Bukovnik, očitno vesel, da je našel verne poslušalce, takoj odloži grablje, si zvije debelo cigareto in ukaže stari, naj prinese žganje. Ko je spregovoril, se nam je zazdelo, da iz njegovih besed veje duh izmučene, pa vendar kljubujoče, neupogljive dežele, duh, ki je opijal in kreplil tudi nas, ki smo postali izmučeni in izčrpani v mnogih bitkah.

Takole nam je pripovedoval:

»Tisti majski dopoldan je bil dolg, vlekel se je kakor črevo. Zabijal sem zobe v grablje, prav tako, kakor danes, in pristuškoval. Na Ključu je grmel. Obsipali so ga z minami, strojnice so sekale... Ej, če bi vedeli, Italijani namreč, da jih je samo petnajst! Petnajst naših fantov — to je bil tedaj ves naš odred; fašistov pa je tedaj samo skozi našo dolino šlo najmanj dvajset kamionov...«

Prisluškoval sem, toda v prsih me je stiskalo: ali bodo naši zdržali? Če jih bodo Italijani izsledili, jih bodo uničili, kakor so se hvalili pri Ambrožu, trgovcu v dolini. Kadar je potihnilo streljanje, sem pomislil: sedaj je vse končano! Zena je sedela ob peči, držala roke v naročju, kakor običajno, in zdelo se mi je, da se je včasih pokrivala. Ej, le naj se križa, sem pomislil, če že ne bo pomagalo, škoditi tudi ne more...«

Prav tiste dni smo že tako lepo napeljali vso stvar: začeli smo še prejšnjo prvo pomlad. Od človeka do človeka. Kar čudno se mi je zdelo, da smo bili vsi istih misli. In to prav ljudje iz naše doline, ki je prej vedno veljala za črno, farško. Na prste si jih tedaj lahko preštel, ki so nas vedno menjali za hruševske komuniste. Sedaj pa se ljudje kar sprevržejo. Osreški je sam prišel k meni in dejal:

»Bukovnik, sedaj je pri nas nekakšna komuna, pa vzemi ono košenico nad grapo. Bo Roma imela več mleka. Tako bom tudi jaz kaj doprinesel!«

Oho, že piha drug veter, sem pomislil. Prej me je zmerjal z grabenskim hlapcem, zdaj mi pa ponuja košenico!

Okoli poldneva je na Ključu potihnilo. Molk mi je še težje legel na dušo. Čez dobro uro pa so se začele eksplozije ročnih bomb in dolgi rafali... Sedaj je končano, sem pomislil. Nikdo pa ni vedel, kako se je končalo. Čez čas prihiti sosed. Iz njegovega žarečega obraza sem spoznal, da le ni izgubljen.

»Prebili so se, sedaj pa hitro! Italijani se bodo vračali po naši dolini!«

Komaj je spregovoril, že ga je zmanjkalo. Tisti njegov, sedaj pa hitro, je pomenil, da je sedaj vrsta na nas. Dogovorili smo se, da Italijanov ne pustimo

kar tako skozi našo dolino. Vaška zaščita bo udarila.

Vtem je planil v hišo naš Slavko, najstarejši sin — imel je šele petnajst let — in me pomenljivo pogledal. Zaradi stare nisva hotela ničesar reči, da ne bi javkala za nama. Pokimal sem mu, on pa je odhitel. Ko sem ga došel, je že privlekel iz skrnivališča dvoje mavzeric. Izginila sva v goščo nad bajto in kar med potjo izpihala cevi, ki so bile polne slamnatih bik. Kmalu je za nama ubihnili cvilež naše stare. Njo je, menda, vsa stvar bolj skrbela, kakor naju, ki nama bo kaj kmalu zažvižgala krogla okoli ušes.

Naši položaji so bili na slemem pobočju blizu bajte. Tu so se zbrali skoraj vsi vaščani Hruševa, Hrastenic, Gaberja in celo Stranske vasi. Kdo vse ni bil tu?! Češnovarjev upravnik, ki je bil komandir Hrasteniške zaščite, je pripeljal vso vas, tako da je bilo okoli Hrasteniških hiš čuti samo kokodajskanje kokoši in žena. Tudi po drugih vaseh ni bilo drugače. Prihiteli so vsi, kakor da bi hoteli še istega dne pognati Italijane čez mejo Slovenije.

Naša dolina je dolga dobro uro hoda. Ozka je in strma in kakor ustvarjena za takle partizanski napad. Dogovorili smo se, da bodo najprej napadli Dvorčani, ki se bili na začetku doline. In ko je začelo streljanje pri Dvoru, smo se sami, ki smo bili Ljubljani najbliže, šele začeli razmeščati po pobočju. Cesta se je vila ob rečici in je bila kakor na dlani. Na nasprotnem bregu sem na skalnatem pečevju prav pod cerkvijo zagledal svojega sina. Njemu srce ni dalo, da se ne bi pridružil tistim vaščanom, ki so imeli edino strojnico in ki bi morali udariti prvi. Kaj sem hotel? Fant je bil samoglav! Poskušal sem, da grem tja in mu ukažem, naj se vrne in se namesti poleg mene. Toda streljanje se je že približevalo.

»Zdaj so jih zgrabili Belčani!« smo zakričali v en glas, sneli klobuke in si brisali čelo, kakor da smo preoral žito vso njivo. Vsem je namreč postalo vroče. Kako tudi ne bi? Bili smo sami hlapci, bajtarji in kmetje in malokateri izmed nas je v prvi svetovni vojni držal puško v roki. Fantinov pa tako nisi mogel jemati resno. Zdaj pa zdaj smo se ozrli v Radovana, »sosedovega sina, ki je bil naš komandant. Edini je nosil partizansko čepico. Saj vendar poznate Radovana! Danes je komandant odreda. Kar dobro se drži, saj tako pravijo. Tudi tedaj se je držal hudičeve dobro. Res, da so se mu brki tedaj malo povetili, vendar je bil pogumen, da je tudi nam bilo laže pri srcu. In tako so se nekateri pričeli šaliti in sklepali stave, kdo jih bo več položil.

Vtem smo že začuli ropot kamionov in na mah smo se poskrili za smrekami in polegli za obronke na pobočju. Vendar nas dobra volja ni zapustila. Drug drugemu smo klicali, naj smame klobuk, da mu ga ne bi preluknjal svinec in da ne bi kasneje puščal dežja.

Že smo razločno začeli hrumenje motorjev. Na čelu

kolone je vozil motociklist prikolico: v njej je sedel oficir. Krotili smo nestupnost, kajti morali smo počakati, da najprej užgo s pečine. Motociklist je bil že pod nami, že je odbrzel naprej. Prihrumeli so kamioni. Natančno sem razložil vojake, ki so previdno opazovali pobočje. Očitno so jim že Dvorčani in Belčani vili strah v žile.

Tedaj je zagrmelo s pečine. Pomislil sem, da je najbrž tudi moj fant že vžgal. V istem hipu sem začel gledati, kako je motor s prikolicco nenadoma planil preko strmega cestnega roba in se skotalil v vodo. Novi strelci so ustavili prvi kamion. Zaletel se je v pobočje, zaprl cesto, naslednji pa je trčil vanj, tretji v drugega in že je kolona obstala. Vojaki so začeli divje vzklikati in skakati s kamionov, mi pa smo še vedno molčali. Pustili smo jih, da v miru poskačejo in da hite po našem pobočju navzgor, misleč da tu ni nikogar. Še smo se brzdali, dokler niso prvi polegali in namerili svoje puške na naše na pečini. Šele tedaj smo vzele vsak svojega na muho in vžgali... Ta preprosta kmečka zvijača je rodila uspeh! Tako smo jih zmedli, da so tisti, ki so ostali še živi, pričeli neusmišljeno begati sem in tja. Medtem se je na cesti nago-mililo polno kamionov. Nekateri vojaki so poskušali prebresti rečico in zavzeti položaje na nasprotnem pobočju, toda tudi tam so jih pričakali naši strelci. Šabnegorčani, Italijančki so se torej stisnili k svojim kamionom in streljali izza njih.

Navdajalo nas je navdušenje in pogum, da smo začeli tekmovali med seboj, kdo bo prvi položil kakega izmed italijanskih vojakov. Naj priznam, tudi oni so se dobro držali. Nismo jih mogli nagnati izpod kamionov in iz cestnega jarka. Pridrveli so še novi kamioni, tako da je postalo kar vroče. Medtem se je tudi pričelo mračiti, Italijani pa so začeli izstreljevati rakete, da bi na ta način priklicali pomoč. Morali smo jih torej ugnati prej, preden bi prišla pomoč.

Sklenili smo, da napademo. Prvi so šli tisti, ki so imeli bombe; toda teh je bilo malo, kakor je bilo malo bomb. Priplazili so se do Italijanov v jarku. Videl sem, kako so se razletele bombe, videl pa sem tudi, kako je eden izmed italijanskih vojakov zgrabil vrženo bombo in jo zalučal nazaj. Dvojica naših je za-

stokala. Italijani so zmetali še nekaj bomb in že smo imeli ranjence. To naš je nekoliko preplašilo — nismo še bili vajeni vojskovanja — in napad je uplahnil. Spet je začelo puškarjenje, toda težave so nam delali ranjenci. Nič pametnega nismo znali storiti z njimi.

Glavna kočnja je bila že za nami. Koliko smo jih pobili, smo zvedeli šele naslednji dan: vse hiše so bile polne italijanskih ranjencev, mrtve pa so odvažali s kamioni. Pomoč je prišla kaj kmalu; napadli smo jih tako rekoč pred samo Ljubljano, v kateri je vrvelo vojakov, črnosrajčnikov in karabinjerjev.

Ponoč smo se umaknili in se zbrali nad Hruševim, kjer smo imeli vojni posvet. Pod nami, v dolini, so zbirali ranjence Italijani, ki so se pripeljali v pomoč. Rakete so rezale temo vso noč, mi pa smo se počutili kot zmagovalci in smo s kupami v rokah precej veselo in hrupno zalivali to zmago, čeprav smo bili oddaljeni od sovražnika komaj dober kilometer. Po vseh pravih vojskovanjih bi jih bilo treba še isto noč napasti. Toda tega smo se naučili šele kasneje in take napake nam res ne more nikdo šteti v zlo. Bilj smo namreč tedaj še bolj kmečki puntarji kot pa pravi partizani. Razumljivo torej, da ponoven napad naslednjega jutra ni uspel, čeprav smo nekoliko sovražnikov vendarle še poslali pod zemljo.

Bukovnik si je ves razvnet brisal čelo; spominj se ga ogreli. Precej skop je bil pri opisovanju bitke in videti je bilo, da ji ne pripisuje večjega pomena. Zdelo se nam je, kakor da je hotel reči: »Ej, tedaj smo bili še otročji, brez izkušenj!« Nam pa je bilo vseh prav to, da so se jih lotili tako rekoč golih rok, brez izkušenj, toda vendar junaško.

Nato nam je še pripovedoval, da je bil to prvi napad in da so se tolkli z njimi še nekaj dni. Dan za dnem so prihajali novi kmetje in samo v hostah nad Osredkom se jih je zbralo okoli dve sto. S to silo se je sovražnik lahko pomeril šele tedaj, ko so tudi Nemci prešli mejo in vžgali po teh slovenskih puntarjih.

Ko smo zapustili bajto, je polna luna osvetljevala dolino. Vračali smo se prav po tisti cesti, ki je bila pred nekoliko meseci pozorišče te zgodbe in ki se je sedaj vila sredi osvobojene pokrajine...

»Prinesite tudi Obreskinove spise!« zavpije zopet predstojnik. In žrtev, radostno ginjena, se zahvaljuje genialnemu izumitelju. Prav prisrčno mu stiska roko.

»Tovariš,« pravi, »hvaležen sem vam do droba za vašo krepko pomoč v boju zoper birokratizem.«

Nato prinesejo z vso naglico Kuljkove spise. Predstojnik napiše vanje pripombo. Pod pripombo se podpisuje. Tu pečat, tam pečat — in zadeva je le stopila na predpisano pot.

Oklofutancu pa odgovore: »Vi, mladenič, vi ste predvsem zgrešili urad! Sploh bi bili morali iti v kolhoz. Namesto tega pa posedate po našem uradu!«

»Dovolite, tovariš,« začneja oklofutanc zopet vzdihovati: »Čemu sem jo potem dobil naravnost v obraz? Vsaj potrdilo zahtevam za svoje spise, približno takole. Tega in tega dne je bil v tem in tem uradu zamenjan tovarš Obreskin z uradnikom in zato oklofutanc.«

Takega potrdila Obreskinu niso dali. Rjovel je od srda in se hotel maščevati vsaj nad uspešnim borcem zoper birokratizem in skoči nanj. A sovražna brata so kmalu ločili.

Prijatelj Kuljkov je dobil dva tedna zapora. Zato pa se je njegova zadeva hitro in ugodno zaključila brez ovinkov in brez zavlačevanja, kakor se to pač spodobi pri genialnemu izumitelju uspešnega sredstva zoper birokratizem.

PRAZNOVERJE

Po podatkih, ki jih je objavila francoska revija »Science et Vie«, je v Franciji močno razširjeno praznoverje v tej ali oni obliki. V francoskem državnem statističnem uradu so ugotovili, da se zateče vsak dan okrog 100 tisoč Parižanov k eni izmed 6.000 vedeževalk ali vedeževalcev. Francozi plačajo tem sleparjem, ki jih je v vsej državi okrog 34.000, skoraj 30 milijard frankov na leto.

Eno najbolj znanih francoskih astroloških »podjetij« prejme dnevno nad 5.000 pisem. Več dnevnikov in skoraj vsi tedniki imajo redne astrološke rubrike. Še bolj priljubljena pa je astrologija v ZDA. Nad 30.000 astrologov živi od praznoverja. V ameriških kioskih lahko dobite 20 revij, ki so posvečene izključno astrologiji. Ena izmed njih ima pol milijona naklade. Nad 2000 ameriških listov ima astrološke rubrike. Po statističnih podatkih iz leta 1954 se 5 milijonov Američank in Američanov odloči za kako pomembnejšo reč šele po posvetovanju z vedeževalko ali z astrologom.

USPESNO SREDSTVO

RUSKA HUMORESKA

Mihail Zosjenko

Z birokratizmom nas ne morete več prestrašiti! Pred kratkim je izumil spoštovani tovariš Fedor Aleksejevič Kuljkov uspešno sredstvo zoper birokratizem. Da, to vam je glavica!

In to sredstvo je tako uspešno da bi ga bilo vredno patentirati. Toda Fedoru Aleksejeviču je prav sedaj to nemogoče storiti, ker sedi, revež, zaradi svojega genialnega izuma!

Sredstvo zoper birokratizem, ki ga je izumil Fedor Aleksejevič — no, takoj ga izveste.

Kuljkov, morate vedeti, je obiskoval večkrat neki zelo častivreden urad. V osebni zadevi. Prihajal je mesec, prihajal dva. Vsak dan. In vedno brez uspeha. Birokratje v uradu ga kratko malo niti opazili niso. Zdaj niso pristojni in ga pošiljajo po teh stopnicah gor, po onih stopnicah pa dol, v druga nadstropja, zdaj ga tolažijo z jutrišnjim dnem, zdaj mu sploh ne daje nobenega odgovora. Le useknejo se prav pošteno. Kakor da bi bilo usekovanje odgovor!

Seveda življenje teh uradnikov ni nekak večni sončni žarek. K njim prihaja na dan mogoče sto ljudi z bedastimi vprašanji. Ti ljudje jih le nadlegujejo. Naš Kuljkov se pa nikakor ni mogel več tolažiti s takim dušeslovnim opravičilom, sploh ni utegnil več čakati.

Ce danes ne pripeljem svoje zadeve do kraja, si misli, jo zavlečejo ti salamenski birokratje še za pol leta. Kaj bi bilo, si misli, če jo pripeljem kakemu izmed teh uradnih brskačev naravnost v obraz? Mogoče bi obrnili po takem dogodku svojo blagonaklonjeno pozornost na me?

Kakor si je bil domislil, tako je tudi storil. Kot previden mož stopi Fedor Kuljkov v najnižje nadstropje, da mu ne bo treba v silo le pregloboko pasti. Zamisljen hodi skozi sobe. Nenadoma vidi, kako sedi za mizo tak birokrat srednjih let. Sedi in prav nič ne dela. Da, še huje, sedi, zvižga tiho predse in pozvanja z eno nogo.

Tako vedenje je Kuljkova popolnoma zmedlo. Hitro stopi k mizi, zamahne z desnico in že se birokrat prekopicne s stola. Nič več ne maje z nogo. Rjove za dva.

Seveda pritečejo z vseh strani uradniki, zgrabijo našega prijatelja Kuljkova, medtem, ko se oklofutaneč polagoma dviga in stoče:

»Tu sedim prav mirno že od davj in čakam... Toda namesto da bi me sprejeli, me pestijo naravnost v obraz.«

Fedor Kuljkov je odprl usta in ušesa.

»Da,« je dejal, »tovariš, tega nisem vedel! Mislim sem seveda, da sedi tu kak birokrat! Oprostite!«

»Zelo zanimivo,« zavpije predstojnik, ki je prihitel ves razburjen. »Prinesite takoj spise Kuljkove zadeve!«

»Dovolj, tovariš,« se jokaže upira oklofutanc, »zakaj take posebne pravice samo za napadalca? V tem primeru zahtevam kot žrtev, da se takoj obravnava moja zadeva. Obreskin je moj priimek.«

Praktično letalo

V prvi polovici meseca septembra so v Veliki Britaniji pokazali model letala, ki ga bodo uporabljali v poljedelstvu. To letalo je zelo pripravno za zapraševanje posevkov, s pridom ga pa lahko uporabimo tudi kot transportno letalo. Z njim lahko prepeljemo živino in ostali tovor ali pa nam služi za zračno merjenje zemlje.

Njegova prednost je v tem, kaj potrebuje zelo malo prostora za vzlet in pristank. Brzina letala je od 59 km do 244 km na uro. Standardni tip tega letala porabi le 45 litrov na uro pri hitrosti 128 kilometrov.

Praktično uporabo letala bodo dodobra preizkusili na novembrskem mednarodnem poljedelskem kongresu, ki bo na Novi Zelandiji. Po končanem kongresu bodo s

temi letali raztrosili 500.000 ton umetnega gnojila, največ po hribovitih predelih, kjer so slabi pašniki.

Senca, ki ne spremlja človeka

Senca vedno spremlja človeka, razen v enem primeru. V vročem poletnem dnevu polhno po tleh nekaj nafte. Postavimo se tako, da bo padala senca na prostor, kjer je polita nafta. Odmaknimo se in senca bo ostala na nafti še nekaj sekund. To posebnost lahko takoj razložimo. Senca je namreč pokrila del nafte, ta pa se je začela hladiti in je postala temnejša, tako da je ostala senca na mestu, čeprav smo se oddmaknili. Prvazaprav to ni več senca, temveč le temnejša nafta, ki je potem, ko se je segrela, dobila svojo običajno barvo.

NAJDALJŠA PRAVDA

V samoborskem mestnem muzeju hranijo spise o najdaljšem pravnem procesu pri nas. V srednjem veku, okoli leta 1500, je kralj Bela IV. podaril Samoborčanom meščanske svoboščine. To njihovo pravico pa so pozneje oporekali nekateri fevdalci. Meščani so se spustili na pot težke in dolgotrajne pravde.

Vsi dokumenti o tem procesu, ki je trajal 130 let, so zbrani na 1.800 straneh, celotni pisi pa tehtajo 8 kilogramov.

KAMNITI SOD

Ribiški kraj Selce na otoku Braču je znan po kamnosekih. Miha Mizetič je edini kamnosek v Jugoslaviji, ki je izklesal sod iz enega samega komada belega marmorja. Imitacija je uspela, sod ima pokrov, obroče, prav tak je, da se nam zdi, da je lesen. Sod drži 50 litrov.

OBISKA DELEGACIJ MADŽARSKE IN ROMUNIJE

ZGODOVINSKA NUJNOST

je sodelovanje in medsebojna pomoč ter spoštovanje neodvisnosti

Dne 15. oktobra je prispela v Jugoslavijo delegacija Partije madžarskih delovnih ljudi, ki jo je vodil generalni sekretar Ernő Gerő. Z njim je prispel tudi predsednik vlade Andras Hegedus, član politbiroja in sekretar CK PMD Janos Kadar in drugi visoki partijski in državni funkcionarji iz Madžarske. — Preteklo nedeljo pa je prispela v Jugoslavijo na obisk še delegacija Delavske partije Romunije na čelu s prvim sekretarjem CK DPR, Georgijem Dejem. V delegaciji je še predsednik ministrskega sveta Stoica Chivu ter številni partijski in državni funkcionarji Romunije.

vlad. V kratkem bomo sklenili dolgoleten sporazum o trgovinski izmenjavi blaga. Imamo ugodne pogoje za razširitev kulturnih vezi med našima deželama. Z družinimi močmi bomo nadaljevali priprave za zgraditev hidrocentrale na Djerdapu. Potem pa je dejal: »Ziviljenje je v celoti pokazalo, da so črvtve vezi, vezi novega tipa, tovariškega sodelovanja in medsebojne pomoči, spoštovanja in neodvisnosti ter državne suverenosti med socialističnimi državami, zgodovinsko nujne. Takšen je značaj prijateljskih stikov in sodelovanja med našima socialističnima deželama — FLR Jugoslavijo in LR Romunijo.«

Delegaciji sta obiskala pri nas večkrat, ter se zanimali za demokracijo, gospodarski in kulturni napredek v naši domovini.

OSTRA BEVANOVA KRITIKA MEDNARODNE BANKE

Denar v službi kolonializma

Angleški laburistični prvak Aneurin Bevan je napisal poseben članek za »Indian Express«, v katerem ostro obsoja stališče

Mednarodne banke glede posojil Indiji.

Zlasti kritizira predsednika Mednarodne banke Blacka, ker je v pismu, ki ga je poslal indijski vladi, zahteval več svobode za domači in tuji zasebni kapital. Bevan naglašja, da ima banka edino pravico postavljati pogoje glede višine posojila, rokov in načinov odplačila, čim pa izrablja svoj položaj, da dikтира Indiji gospodarsko in finančno politiko, potem se srečujemo s čisto navadnim imperializmom.

Blackovo opozorilo Indiji, da bo dobivala posojila le takrat, kadar bo vodila tako gospodarsko politiko, ki bo prijala Mednarodni banki, naziva Bevan kot uporabo denarne moči, da bi neko deželo prisilili k taki politiki, ki bi odgovarjala željam upnikov. Bevan še opozarja, da so sredstva Mednarodne banke večinoma iz ameriških virov in obsoja njen postopek, ker pod plaščem obrambe demokracije pred komunizmom prisiljuje demokratično Indijo na sprejem »ameriškega načina življenja«. Moč denarja zamenjuje danes osvajaške armade, in tega se poslužujejo ZDA, medtem ko Bela hiša pobožno odklanja kolonializem.

IZ ISLANDA

Komunist, predsednik Spodnjega doma

Te dni je spodnji dom islandске ljudske skupščine izvolil za svojega predsednika Einarja Olgerissona, ustanovitelja islandske komunistične partije. Zanj so glasovali vsi poslanci razen konservativnih.

IZ ČESKOSLOVAŠKE

Sovjetska partijska delegacija v Pragi

Dne 21. oktobra je prispela v Prago skupina 13 visokih funkcionarjev KP Sovjetske zveze na čelu s sekretarjem CK KPSS A. B. Aristovim. V sporočilu, ki so ga objavili ob tej priložnosti, je zapisano, da je prispela sovjetska delegacija na povabilo CK KP Čkoslovaške, da bi proučila »življenje in delo čkoslovaške partije«.

Zlasti pomemben dogodek za Poljsko pa je VIII. plenarno zasedanje CK ZDP, ki se je začelo pretekli petek. Še pred prehodom na dnevni red zasedanja so kompirali v CK rehabilitiranega člana Wladislawa Gomułka, ki je bil pred resolucijo Informbiroja sekretar partije, leta 1951 zapret, češ da je bil špijon, v zaporu je bil štiri leta, javnega procesa pa ni bilo. Kompirali so še Mariana Spihalskega, Zenona Kliszka in Ignacija Loga-Sowynskega. Marian Spihalski je bil prej pomočnik ministra narodne obrambe in je znan borec gibanja odpora. Tudi Zenon Kliszka je znan borec odpora, bil je član Politbiroja CK in prav tako izključen na III. plenumu. Ignac Loga-Sowynski je bil prvi sekretar vojskeškega komiteja v Lodžu, potem je bil zamenjan s partijskimi dolžnostmi in pred dvema mesecema izvoljen za enega izmed sekretarjev poljske sindikalne zveze.

Uro po začetku plenarnega zasedanja je prispela v Varšavo delegacija KP Sovjetske zveze, v kateri so bili: Hruščev, Molotov, Mikojan in Kaganovič. Zasedanje so prekinili in ga nadaljevali v soboto ob 11 dopoldne. Wladislaw Gomułka je imel triurni referat o položaju dežele in o nadaljnjih smernicah graditve socializma. Posebej se je dotaknil pečanjskih dogodkov ter med drugim dejal, da bi nikdar ne bila prebita naša bratska delavska kri, če bi vodstvo partije prišlo prednje z vso resnico. Treba bi bilo poznati pravilne zahteve delavcev, treba bi jim bilo povedati, kaj se danes lahko stori in česa se ne more. Ko

je govoril o politiki na vasi, se je zavezal za prostovoljno članstvo v zadrugah in za to, da upravljajo združniški zadrugo sami. Ob koncu pa je dejal, da je demokratizacija edina pot v socialistični izgradnji Poljske. »Ne bomo krenili s te poti in z vsemi silami se bomo borili, če bi nas hoteli spraviti z zahtevane poti.«

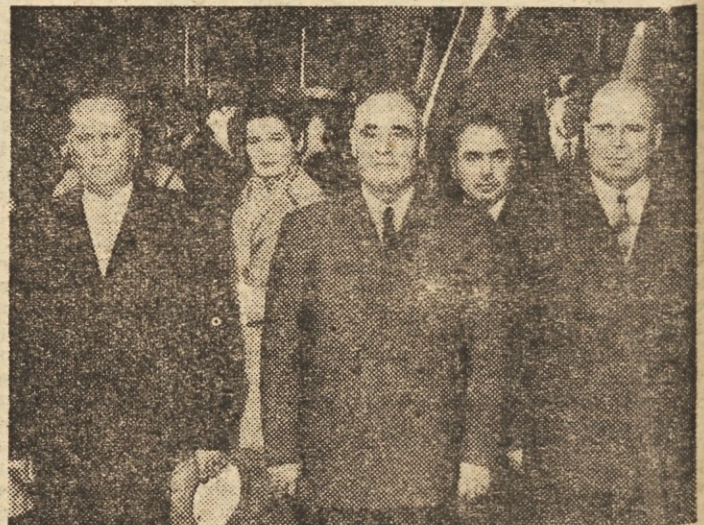
Na plenarnem zasedanju so izvolili nov CK in politbiro; za generalnega sekretarja pa je bil izvoljen Wladislaw Gomułka.

Za med zasedanjem, zlasti pa po njem je bila v tovarnah in ustanovah vrsta zborovanj, na katerih so delavci zahtevali pravico do samoupravljanja in demokratizacije vsega javnega življenja. V resolucijah izražajo vso svojo predanost novemu partijskemu vodstvu in iskano jasno pot v socializem ter tesnem sodelovanju in prijateljstvu s Sovjetsko zvezo na leninističnih osnovah.

Plenum je ob koncu sprejel še 1. Poljska delavska partija želi tesnejše sodelovanje s socialističnimi državami, s komunističnimi in naprednimi partijami na osnovi enakopravnosti. Isto velja tudi za meddržavne odnose med Poljsko in drugimi državami.

2. Plenum ostro obsoja vse pojave in tendence, kot so nacionalizem in antisemitizem.

3. Najenergичnejše opozarja partijsko vodstvo na nevarnost pred konservativnimi elementi v partiji, ki poskušajo ovirati proces demokratizacije.

Predsednik Tito, prvi sekretar romunske Delavske partije Georgiu Dej in prvi predsednik ministrskega sveta Ljudske republike Romunije Chivu Stoica na beograjski železniški postaji ob iniranju narodnih himen.

Imre Nagy spet član partije

Kakor je sporočil budimpeštanski radio, je bivši predsednik madžarske vlade Imre Nagy postal Centralnemu komiteju partije madžarskih delovnih ljudi pismo, v katerem je zaprosil, da bi ga spet sprejeli za člana partije. Centralni komitej mu je odgovoril, da je sklep o izključitvi Nagyja iz partije razveljavljen, da je res napravil nekaj napak, ki pa niso bile tako resne, da bi moglo opraviti izključitev iz partije. V pismu je tudi zapisano, da je prišlo do izključitve na izrecno zahtevo tedanjega sekretarja partije Mathyasa Rakoszija.

IZ INDIJE

Nacionalizacija britanskih rudnikov zlata

Zgornji dom skupščine indijske države Majsur je sprejel zakon o nacionalizaciji britanskih rudnikov zlata v pokrajini Kolar. Ti rudniki bi morali biti nacionalizirani najkasneje do 30. decembra, kakor je zapisano v zakonu.

Hitlerjeva smrt uradno potrjena

Sodišče v Berchtesgadamu je te dni zaključilo zasliševanje prič Hitlerjeve smrti in pričakujejo, da bodo sedaj Hitlerjevo smrt tudi uradno potrdili.

Člani delegacije madžarske delavske partije so položili vence na grob Neznaunega vojaka na Avali.

OB DOGODKIH NA POLJSKEM

POMEMBNI PREMIKI

Stolpce skorajda vsega, zlasti zahodnega tiska poljsko zadnje dni vesti o dogodkih na Poljskem. Sirijo se razne, včasih tudi senzacionalne novice, ki skrivajo v sebi pač težnje tistih, ki bi radi videli, da bi se dogodki razvijali tako, kot si oni žele.

Se je res zgodilo kaj tako senzacionalnega, da bi se bilo treba zaradi tega vznemirjati? Tisti, ki trezno presoja položaj in ki pozna sitnice teh dogodkov, ne bo našel nič senzacionalnega. Gre namreč za procese, ki so se začeli v vzhodnoevropskih deželah po tem, ko je državno vodstvo Sovjetske zveze lani ob prihodu v Beograd pokazalo pripravljenost, da popravi napake stalinške dobe do Jugoslavije, določene pa so se začeli oblikovati po XX. kongresu KP Sovjetske zveze, ko so proglasili načelo, da si vsaka dežela sama išče pot v socializem. Letos pa je partijsko vodstvo Sovjetske zveze v znanju moskovskih spomenic ob obisku tovariša Tita v Moskvi javno proklamiralo načelo samostojnosti vsakega delavskega gibanja, nevesnavanja v notranje zadeve drugih dežel in enakopravnosti, torej načela, na katerih je temeljila vseskozi politika našega partijskega in državnega vodstva.

Med prvimi takimi večjimi dogodki, ki so vzbudili pozornost, je nedvomno znanj poznanski

proces, na katerem so sodili udeležence nemirov v Poznanzju letos 28. junija. Značilno je bilo, da obtožencev niso obtoževali veleizdaje ali tega, da so agenti tujih agencij, kot so dogodke označili v nekaterih deželah. Sojenji so bili le za konkretna kazniva dejanja, za nepađe na osebe, ropanje trgovin itd. In dalje je nastala obtožnica, da je bilo med obtoženci 52 takih, ki so bili že prej kaznovani zaradi kriminala.

Ze na VII. plenarnem zasedanju CK Združene delavske partije Poljske so dejali, da poznanski dogodki ni nobe ločiti od splošnega položaja v deželi. »Proces demokratizacije se je začel in razvijal v pogojih, ko je poraslo razobaranje pričakovanih glede izboljšanja življenjskega standarda.«

Glasilo Partije »Zycie Warszawie je takrat zapisalo med drugim tudi tole: »Odgovornost obtoženih za zločine ne zmanjšuje odgovornosti tistih, katerih birokratizem je izzval pri poznanski delavcih takšno ogorčenje in napetost. Zato sta oba procesa le epizoda, nikakor pa ne smemo dopustiti, da bi bila le epilog poznanskih dogodkov. Proces odpravljanja temeljnih vzrokov poznanih slabih dogodkov se mora nadaljevati z vso doslednostjo in odločnostjo.«

Stolpce skorajda vsega, zlasti zahodnega tiska poljsko zadnje dni vesti o dogodkih na Poljskem. Sirijo se razne, včasih tudi senzacionalne novice, ki skrivajo v sebi pač težnje tistih, ki bi radi videli, da bi se dogodki razvijali tako, kot si oni žele.

Se je res zgodilo kaj tako senzacionalnega, da bi se bilo treba zaradi tega vznemirjati? Tisti, ki trezno presoja položaj in ki pozna sitnice teh dogodkov, ne bo našel nič senzacionalnega. Gre namreč za procese, ki so se začeli v vzhodnoevropskih deželah po tem, ko je državno vodstvo Sovjetske zveze lani ob prihodu v Beograd pokazalo pripravljenost, da popravi napake stalinške dobe do Jugoslavije, določene pa so se začeli oblikovati po XX. kongresu KP Sovjetske zveze, ko so proglasili načelo, da si vsaka dežela sama išče pot v socializem. Letos pa je partijsko vodstvo Sovjetske zveze v znanju moskovskih spomenic ob obisku tovariša Tita v Moskvi javno proklamiralo načelo samostojnosti vsakega delavskega gibanja, nevesnavanja v notranje zadeve drugih dežel in enakopravnosti, torej načela, na katerih je temeljila vseskozi politika našega partijskega in državnega vodstva.

Med prvimi takimi večjimi dogodki, ki so vzbudili pozornost, je nedvomno znanj poznanski